כלל אי לאו משום האי גנאי כו׳, אבל ברשב״א בתוה״ב הביאו גם ב״י מפורש דכמה דאפשר למסמך טפי עדיף ולכן ל״ק דיהרהר.

ע) כתב הראב״ד בתמיס דעים סי׳ סו׳ מיס אחרונים אין מועיל בהם תנאי משא״כ מיס ראשונים, ודבריו ז״ל אינם מובנים מה שייך תנאי שלא יועיל הא אי לא נגע באוכל למה יטול ואין חשש מלח ולא זוהמא ואפי׳ כל היום ואם נגע בדבר שיש לחוש למלח סדומית או לזוהמא וכי שייך כאן תנאי והלא עבר על תנאו וכמו מתנה על נט״י וטיף ידיו, וי״ל דאה״נ וסימנא בעלמא נקט רבינו.

סי׳ י׳ - במלאכת הוצאה

א) הקדמונים קבעו דהוצאה מלאכה גרועה היא, (שבת ב. תד״ה הוצאה ורשב״א שם וריטב״א שבועות ב. ועו״ר), דמה לי מרה״ר לרה״י מה לי מרה״י לרה״י. ויש להתבונן בביאור הגדרה זו. כי אין הכוונה לתמוה מסברא, דהרי זה מה שאסרה התורה, וכי אם לא היה נראה לנו לאסור, מקרי האיסור גרוע? והתורה אסרתו בכרת ובסקילה. אלא יש לפרש דהכוונה דכיון שאין האיסור מוגדר בעמל כמו שאר המלאכות, שנאסר סוג הפעולה משום שהוא עמל ימי המעשה, והגדרת האיסור הוא הפעולה עצמה. בהוצאה אינו כן, דפעולת נשיאת חפץ עצמה אינה אסורה, ורק ברשויות מסויימות, ובע״כ יש לו סוג הגדרות אחרות. אבל מסברא ברור שגם בהוצאה שייך מלאכה.

ב) ועוד ענין יש בהוצאה לקראה גרועה, שהתורה אסרה בהוצאה הרבה יותר ממה שהוא מלאכה, כי כל חפץ שהוא בכל אופן שהוא נאסר. ולכן יש מקום להקל בו יותר, כגון הוצאה למקום פטור, כיון שבאופן רגיל אין זה מקום ראוי להניח בו חפצים, יכול אדם להוליך ברה״ר מרחק רב ולהניח במקום פטור והוא פטור ומותר. כי כל עצמו של האיסור דהוצאה שרשו בטלטול שיש בו עסק ותועלת ותכלית. לכן דבר שמופקע משימוש כזה לא נאסר, וטלטול סתם ששייך בו תכלית אסור תמיד. וכן מן התורה מותר לטלטל בבקעה ובים כי אין זה מקום עסק ותכלית בהבאת חפצים. שהרי שאר מלאכות שבשדה אסורות בלא״ה, ובע״כ שאיסור ההוצאה הוא בסוג תכלית שאין צריך מלאכה אחרת, כגון מסחר, או שקובע מקום חדש לחפציו וכדו׳.

ג) והתוס׳ שבת שם כתבו דהא דבעי׳ לאשמועי׳ עני ובעל הבית כיציאות שבת נפרדות, משום דס״ד כיון דהוצאה מלאכה גרועה הוה מחלקינן בינייהו. ולא הוה אמרינן מה לי עשיר מה לי עני. וזה נראה מחודש מאד, דאף שההוצאה גרועה, אטו נחלק בין עני לעשיר ומה לי כמה ממון יש לו לענין מלאכה זו. בשלמא הא שהצריכו שיהיה התולדה ג״כ במשכן, הוא מן הטעם שנתבאר, דאין האיסור בסוג הפעולה, כמו כותב, שעצם הכתיבה הוא מלאכת תכלית ועמל, על כן נאסרת תמיד. אלא בסוג הוצאה שהוא מביא לתכלית, וע״ז אין לחדש תולדות, ובודאי מושיט לא הוה ידעינן מסברא לולי שאסרוהו במיוחד וסמכוהו על המשכן.

ד) ונראה דאין הסברא לחלק מחמת שהוא עני או עשיר, אלא מחמת שמוציא מרשות שלו לרשות של אחר או להיפך, דיש מקום לומר שאם אדם מוציא מרשות שלו לרה״ר יש בזה תכלית של הוצאת חפציו, אבל מרשות של אחר לרה״ר עפ״ר אין בזה ענין ואין זה אלא מקרה בעלמא דאתרמי להוציא דבר שצריך לו, אבל אין לו בזה תכלית מלאכת ימי המעשה. ומש״כ התו׳ מה לי עני מה לי עשיר אין זה אלא לשון השאלה ולא טעם התשובה.

ה) ומצאתי בחי׳ רשב״א שכ׳: ״כאן דהוצאות משתנות זו מזו שהוצאת העני חשובה שמושך לעצמו אינו דומה להוצאת בעל הבית שמוציא ממנו לפיכך מנאום חכמים בשתים״. משמע קצת סברא אחריתא ממש״כ, דלמש״כ אין נפ״מ אם מביא אליו למקום שעומד, או להיפך שמוציא ממקום שעומד. אלא בשייכותו לרשות, אם מוציא מרשות שלו בין עומד בתוכה בין עומד מחוצה לה, הוא ענין אחר ממוציא מרשות של אחר. ולהרשב״א משמע דהענין הוא מקום עמידת האדם ביחס להוצאה. ואולי כוונתו שדרך הוא להוציא ממקום שהאדם נמצא ולחוץ, ועל זה יש שם הוצאה, אבל הנמצא ברשות ומביא אליו לא זה הוא עיקר הוצאה.

ו) ובעצם דברי התוס׳ דהושטה בעיא שתהיה במשכן ואינה דומה לשאר תולדות, יש להתבונן, דהרי אין הושטה מרה״י לרה״י מעל רה״ר יכולה להילמד ממוציא מרה״ר לרה״י. ואינו דומה כלל לשאר תולדות שהם הם המעשה, מה לי מתקן כך או מתקן אחרת, וכל כיוצא בזה. אבל הכא מושיט הוא חידוש נוסף. ויש לומר דזה גופא ענין הגריעות דהוצאה, וכמו שנתבאר, דבעצם מצד הסברא, כל מוציא מרשות לרשות חייב, אלא שב׳ רה״י הסמוכות כחד חשיבי, (וגם אם יש ביניהם כרמלית מן התורה הכל חד חשיב), ורק כשמבדיל ביניהם רה״ר שפיר הוו ב׳ רשויות מחולקות שהמוציא ביניהן חייב (והא דחייב רק בהושטה ולא בזריקה, יש לומר דאין דרך להעביר מרשויות מרוחקות יותר מדי באופן של זריקת חפצים, ואין בכה״ג שום תכלית אלא דרך שחוק. ורק כשיש קורבא עד כדי הושטה חשיב דרך להעברת דברים, ולכן רק כשהוא באותו צד של רה״ר דאילו מעל רה״ר כולה לא שייך להושיט דהוא רחוק טובא). לפיכך עצם זה שבהוצאה צריכים לבחון כל פעולה אם יש בה תכלית, זה באמת מחייב להוכיח שיש הלכה האוסרת, ולא שהוא איזו גריעותא שמחמתה הצריכו שיהיה במשכן דקילא וכדו׳, דאין זו מלאכה קלה יותר מחברותיה, אלא שצריכה לימוד יותר. וגרוע אופן ההכרעה בה. ולכן תולדה זו היא כמין אב לעצמו. אלא שהוא שייך לענין הוצאה.

ז) וברשב״א שבת שם כ׳: ״שהיא מלאכה גרועה שאילו פינה מזוית לזוית משא גדול פטור, והוציא קצת מיניה מרשות לרשות חייב, מה שאין כן בשאר כל המלאכות שאינן אסורות אלא מצד עצמן באיזה רשות שתעשה״, הרי שענין הגריעות היא שסברתה מורכבת, שנראה שמחמירין בדבר קל ומקילין בדבר חמור. אבל ברור שא״א לאסור לטלטל תוך ביתו, אע״פ שלפעמים הוא באמת דרך מלאכה, כגון שמסדר סחורתו בחדר העומד לכך, דלא גרע ממעמר. דאין גבול ברור מה מקרי כבד ומה מקרי מלאכת עמל מול מה שהוא דרך החיים כמו להביא כסא לאכול ותיבה של ספרים וכדו׳. ובאמת הוא מכלל שביתה כמ״ש הרמב״ן בדרשת ר״ה. אלא דגדר הוצאה הוא ברשויות, ולכן מקרי גרוע שיש לדקדק בכל פרט ופרט. ובאו״ש פ״ד מיו״ט ה״ד כ׳ דמלאכה גרועה היא משום שאינה בגוף החפץ אלא באדם. וביסוד הדברים הוא הענין, שמלאכה בחפץ היא קבועה וברורה, ובאדם היא יותר תלויה בנסיבות.

ח) ומצאנו עוד קולא מחמת דהוצאה מלאכה גרועה היא, לדעת מהרש״ל ביש״ש ביצה פ״א סי׳ ל׳ דהא דמבואר שם בסוגיא עפ״ד הר״ן, דבהוצאה אמרינן מתוך שהותרה לצורך הותרה שלא לצורך ואפי׳ אפשר מעי״ט, ואילו בשאר מלאכות לא הותר אלא היכא דלא אפשר מעי״ט, הוא משום דהוצאה מלאכה גרועה (עי׳ נשמ״א פ׳ א׳). ויש לפרש על דרך שנתבאר, דכיון שאיסור הוצאה אינו פעולה מוגדרת כמעשה שלא לצורך שבת אלא צורך מלאכת עמל, והרבה פעמים נח לו לאדם שיטול עמו מטפחתו או שעון או מאכלו וכדו׳, רק אסרו מרשות לרשות שיהיה דבר מוחלט שעפ״ר הוא ביציאה לצורך חיצוני. לכן אחרי שכבר התירו גם מרשות לרשות שיש בו צורך, שוב לא מחלקים כ״כ, שיהיה אסור צורך שאפשר מעי״ט ברה״ר, אבל מותר שלא לצורך כלל בתוך הרשות. דהרי ס״ס גם מה שאפשר מעי״ט הוא צורך והיה ראוי להתיר כל טלטול לצורך חייו ודרך אכילה וכדו׳. והוא כמ״ש הרשב״א דגדרי האיסור מורכבים, שמתירים דבר קל ואוסרים דבר גדול, והשתא שהתרנו יותר באותו דבר קל, הוא חילוק יותר מדי דק. וקל להבין.

ט) והנה עוד חידוש יש במלאכת הוצאה, שהיא מלאכה שיש בה ב׳ חלקים נפרדים לגמרי, עקירה והנחה. ואין חיוב מן התורה על זה בלא זה, ולכן צריכים שיהיה בעקירתו מחשבה להנחה. ואם עקר בלא מחשבה להניח, אפילו הניח אינו מתחייב. דהמלאכה היא ב׳ החלקים. והכי אמרי׳ שבת ה: דעקר ע״ד לפנות ונמלך פטור,

שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך. כן נראה פשוט ביאור דין זה, אמנם ראיתי להקדוש התוצאות חיים (ט' יא') שתמה מה טעם בעי' מחשבה בשונה משאר מלאכות, כמו מלאכת כותב שיש בה ב' אותיות. ופירש דעקירה יש לה שעור עד שיוציא, לכך צריך לחשוב על סופה, וכתב דבסברא זו יש נפ"מ אם מוציא ע"ד שלא להניח, ונמלך להניח, מ"מ חייב.

י) ולענ"ד צ"ע לחייבו בכה"ג, דהא טעמא דפטור כ' הר"מ פי"ג והובא שם דנמצאת עקירה ראשונה מותרת, וזה פשוט דהא הרמת חפץ מותרת ולא היה על דעת לעבור אסור, ואי אפשר שיעשה דבר מותר לגמרי, ובסוף יהרגוהו על דבר זה. ולא דמי כלל לכותב שמלאכת כתיבה היא גם אות אחת אלא שאין בה שיעור, ואילו עקירה אין בה שום דבר ממלאכת הוצאה דאינה אלא עקירה והנחה. ולכן מי שעוקר על דעת שלא להניח כמו שמוציא מהחלון ספר וקורא בו ונמלך עליו להוציאו ולהשליכו לקרקע רה"ר, הרי קריאת הספר מחוץ לחלון היתה היתר גמור, וגם לא היתה הוצאה, ואיך נהפך לו למעשה איסור. וכן מבואר מלשון הירושלמי שהביא שם.

יא) ורא'יה לזה דהלא בחד עביד עקירה וחד הנחה, חשיב שניים שעשאוה, ונהי דלדינא אינו חייב מן התורה. מ"מ נקרא ששניהם עשו המלאכה, בדיוק כמו שנים החורשים היכא שהוא בגדר ב' שעשו. ואילו בכותבים ב' אנשים כל אחד אות אחת, פשוט שאינו בגדר ב' שעשו, דהרי כל אחד עשה דבר שאינו מלאכה, ולא שניהם עשו יחדיו מלאכה. משא"כ בעוקר ומניח המלאכה היא העקירה וההנחה יחדיו וזולת זה אין כאן חצי שיעור ולא הוצאה, על כן משניהם נעשה הוצאה.

יב) והנה מש"כ דבכותב אות אחת מתוך ב' הוי חצי שיעור, הנה כן כ' הבה"ל בסי' שמ', אמנם צע"ג שאינו מביא התוספתא דביצה פ"ד ה"ב שם איתא דלרבנן פטור ומותר ולר"א חייב חטאת משמע דליכא ח"ש בזה. ובמאירי שבת ג. ג"כ כ' שיש בו חצי שיעור, והאריכו האחרונים אם שייך כלל חצי שיעור במלאכות שבת, עי' מ"ל פי"ח מה' שבת ה"א, ובהגה שם בשם חכ"ל פו', ובשעה"מ ברכות ו' א'.

יג) ועי' גם במתני' עג. דלט' אבות מלאכות מפרש באב דבתי נירין וכן באורג פוצע תופר וכותב דדוקא שניים והקשו תוס' דבשאר שעורין כגון גוזז לא מפרש, אע"פ שגם הם שיעורייהו בב'. ולא תירצו. ויש לומר דאיכא חילוק בין מלאכות שענין ב' הוא עצם מהותם, לבין מלאכות שב' הוא רק שיעור חשיבות. הנה בתי נירים ענינם הוא שילוב ב' החוטים זה בזה של שתי וערב, וללא זה אין כאן תפירה. וכן תפירה בלי ב' תפירות לא נחשבת מחוברת וחזקה. וכן אורג. ובפרט בכותב, כל המשמעות של כתיבה היא לא שיש צורה על גבי נייר או כותל. אלא צירוף ב' הצורות יוצר משמעות מיוחדת שהיא שם כתיבה, וגם ברושם של קרשים, צירוף ב' סימנים הוא זה שמסמן המקום. ולפעמים משכח"ל שישלים אות אחת לאות הכתובה ויהיה חייב, כי יצר את משמעות הדבר. ולכן הוא המלאכה עצמו. אבל גזיזה, ב' שערות אינו אלא חשיבות שקובע לגזוז ולא שתלש א' דרך מקרה. ולכן י"ל דלא שייך חצי שיעור בכותב כדנראה בתוספתא. ואפשר דהוא הדין לתפירה ואריגה.

יד) ועי' עוד בתוס' שם דתמהו מאי טעמא תני מוחק על מנת לכתוב ולא תני סותר על מנת לבנות. ונראה דהוא ג"כ תלוי במהות המלאכה. כי סותר שלא ע"מ לבנות חסרונו הוא שמקלקל הוא, ובכל מלאכה מקלקל יהיה פטור. ואולי אפילו בצידה אם מקלקל הדבר הניצוד שאינו ראוי לשימוש שמחמתו צדים, אינו עובר בצידה, כגון שמדליק מדורה שצדה בתוכה חיות, וכל צבי שעובר נלכד בה ונשרף, אין כאן שום צידה, אע"פ שהוא נתון זמן רב באש. אבל מוחק שלא ע"מ לכתוב אינו מלאכה, ואין בו שום קלקול, ואפילו מייפה הוא את הנייר. אלא שאין מלאכה כזו של יפוי הנייר, רק בתור הכנה לכתיבה.

טו) וכן מה שהעירו התוס' לא: מן המכבה שלא ע"מ להדליק, הא שפיר הויא מלאכה, דכיבוי אש הוא כמו הדלקתו מצד הפעולה (אין הכוונה לטירחא אלא למשמעות הפעולה שמשנה המציאות) אלא דלהפוטר משאצל"ג אינו חייב, דהוא סוג פעולה ששינוי המציאות שבה הוא צדדי, שמונע, ולכן בעי' שיהיה שינוי חיובי, אבל לא דוקא ע"מ להבעיר אלא גם על מנת להיטיב את הפתילה, וגם להיטיבה לענין שאינו קשור להבערה. כל שיש מעלה ותועלת מעצם הכיבוי, ולא רק ממה שאין כאן אש. ורק מחיקה הוא דבר טפל לכתיבה והמלאכה היא חלק מאומנות הכתיבה. (ובמתיר שלא ע"מ לקשור נסתפקו התוס' וכתבו דאין להוכיח ממתני' דהא שייר במכבה ובסותר, ולדברינו אין ראיה, דהא מתיר אינו מקלקל כלום, אלא שזה גופא יש לדון אם התרת החבל ותיקונו לנוחות הוא מלאכה או שאינו כלום, ומסברא ופשטות המשנה הוי מלאכה כמו כיבוי, דכל שצריך לגופו ועושה שינוי המציאות חייב).

טז) ובעוד מקום מצאנו לתוס' שחשבו הצטרפות ב' אותיות זה לזה כמו שיעור בעלמא ולא כמו יצירת המשמעות, בדבריהם קד: על הא דאמרו כתב על ב' כותלי הבית פטור דמחוסר מעשה דקריבה, תמהו מהא דמנחות נז. הניח בשר ע"ג גחלים ונצלה בו כגרוגרת בב' מקומות איכא מאן דמחייב, ולמה לא נלמד מהכא דכיון שאי אפשר לקרבו כמות שהוא בזמן שהוא מחובר אינו מצטרף. אבל אם נאמר דענין ב' אותיות הוא המשמעות שבצירופן, קושיא מעיקרה ליתא, והתם בשיעור כגרוגרת אין ענין צירוף החלקים הצלויים אלא להיות חשובים שיעור אחד, ולא שיש בהנחתן זה אצל זה ענין עצמי. אבל בודאי הלכות כתיבה מוכיחות שאין זה שיעור גרידא, וכמ"ש ממשלים אות אחת.

יז) ונשוב לדין העוקר שלא ע"מ להניח, הנה היה נראה כדברי התוצאות חיים ז"ל מהא שכ' רש"י בדף ג. דעקר ע"ד שיטול אחר מידו, מקרי אתי לידי חיוב חטאת, שמא יגמור. הרי שאם גומר אע"פ שלא היה דעתו לעשות איסור מן התורה, ומעשהו מותר הוא. ומש"כ הרש"ש שם דבמתני' מנו רק דאוריתא, ועקירה חשיבא חצי שיעור משום דחזי לאצטרופי ולכן אסורה מה"ת, לא נראה כלל בלשון רש"י, וגם לא מסתברא כלל לחשבה חצי שיעור כמו שנת' לעיל. וכן נחלקו הקדמונים אם בעי' חזי לאצטרופי בפועל עי' בהקדמת פמ"ג לבב"ח שהביא השיטות בזה. והא דמדמי' קב. מוליך ד"א שחציין במזיד לחצי שיעור, אינו אלא לתלות אם ידיעה מחלקת ב' פעולות אבל לא שיוליך ב' אמות ברה"ר יהיה חצי שיעור, וברור שזה מותר לכתחלה אא"כ עושה כך כדי להוליך טובא שהוא איסור קל שהתירוהו רבנן לצורך.

יח) ואינו ראיה מוכרחת לגמרי, דהרי לא מיירי בעקר ע"ד שחברו יניח ובא לישאל השתא, אלא הוא גזירה כלית שמא יבא כאו"א לעשות מלאכה שלמה כדמשמע ברש"י שם, ושפיר מקרי אתי לידי חיוב חטאת. אבל בלשון רש"י וכן התוס' שבועות יד: כתבו בלשון דומה דאם היה גומר היה חייב, ולא פירשו דדוקא אם היה דעתו לכך והיה גומר. וכן אמרי' ג: בהוציא מהו שתהא ככרמלית ואי שדי אתי לידי חיוב חטאת, דבעינן לקנסו כיון דעביד אסורא, ואמנם אפשר להעמידו בהוציא ע"ד להניח. אבל יותר נראה דבכה"ג באמת חייב.

יט) ואין ללמוד מכאן לדחות מש"כ לפטרו במוציא ע"ד שלא להניח, אלא רק שעצם היתר המעשה אינו מפקיעו מחטאת, וזה אפשר לתלות בהא דרצה לעשות באופן של ב' שעשאוה, והא שפיר הויא מלאכה אלא שהיה בה פטור ב' שעשאוה ונמלך ועשה בלי הפטור עדיין מיחשב דעתו למלאכה. ונראה דהוא הדין בהיה דעתו להניח כלאחר יד והניח כדרך אין זה פטור, דס"ס חישב לעשות מלאכה, אלא שהשינוי באופן עשייתה הוא פוטר.

כ) ויש להסתפק היכא שהיה דעתו להניח על מקום פחות מד', דאינו חשיב רשות, אם נאמר דמש"ה לא חשיב מלאכה כלל. או דידעינן שהאי מקום פחות מד' נמצא הלא ברה"ר ואינו אלא צורת הנחה בלתי חשובה, אבל עצם הבאתו לרה"ר היה מנוי וגמור עמו ולכן ביקש לעשות מלאכה.

כא) והנה תלוי הדבר בגדר דין זה דבעי' מקום ד', והוא דבר שהיה פשוט לגמ' ד. דפרכי' אמתני' דהמניח ביד עני או

עוקר מינה חייב, והא בעי׳ עקירה מעל מקום דע״ד וליכא, הכי פרכי׳ בפשיטות בלא מקור. וכתבו הרמב״ם ושא״ר טעמא דניחא תשמישתיה (ומש״כ תוס׳ ממשכן היינו נמי דהסברא לחלק לומר דבזה בעי׳ דוקא כמשכן לפי שאין דרך), ורש״י כ׳ ״דהוי חשוב למיהוי הנחתו הנחה ועקירתו עקירה״. ותוס׳ כתבו ילפותא דממקומו ואין מקום חשוב בפחות מד׳. וצריך ביאור בסברא זו מה בכך שאינו חשוב או דלא ניחא תשמישתיה, הלא בודאי לא חשיב שינוי שמניח על מקום פחות מד׳, דהרי יש חפצים דהכי אורחיה להניחם על מקום פחות מד׳, וגם אם לא, אין זה דומה לכלאחר יד או שינוי וכיוצא בו ולמה הוא פטור מן התורה. ואם מניח במקום יותר מד׳ קרוב לקצהו ג״כ יכול ליפול, וכן אם מניח ברה״ר עצמו הלא מינשתפא ומקום שאין משתמר ואבדה מדעת הוא ואעפ״כ ודאי חייב. וגם היה לחלק בדבר שהוא אורחיה כמו הדביק דבלה. והרי חייב בהדביק דבלה לקיר אע״פ שאי אפשר להניח עליו דבר כיון שס״ס הוא ד׳ בעמידה והדבלה דבוקה בו.

כב) ובע״כ צ״ל דמקום קטן אינו נחשב רשות הרבים. אלא הוא מקום לעצמו. דדוקא עמוד ט׳ ורבים מכתפין עליו דינו כרה״ר, כיון דצריך לרבים בין רחב בין קצר (וכדפרש״י ח.). אבל בדבר נפרד מרה״ר ואין צריכין לו, אינו חלק מרה״ר. ואף שאין עליו דין מקום פטור, הוא משום שאינו חולק רשות, דקטן הוא לקרוא עליו שם רשות לעצמו, אבל גם שם רה״ר אין עליו (כל שהוא יותר מג׳ שאינו טפל לרה״ר). וה״ט דרה״ר הוא מקום תשמיש הרבים, וזה אינו ראוי לתשמיש במקום רה״ר. וכן הוא לשון הרשב״א בעבודת הקדש שכתב ב׳ פעמים דכל שפחות מד׳ על ד׳ אינו נדון כרה״ר.

כג) והכי הלכתא דהיכא שהוא מונח כראוי לו דרך תשמיש העומד ברה״ר חייב, כדאי׳ במתני׳ סב. היוצא בטבעת חותם ובמחט חייב מן התורה, ואע״ג דבסוג׳ ד. פליגו אי ידו של אדם חשובה לו וכו׳, הני מילי להניח ביד, שאינו מובן מאליו שהוא דרך הנחה. אבל טבעת על היד ומחט תחובה, בזה ברור שהוא דרך תשמיש רה״ר ומקום הראוי לו.

כד) ובזה מבואר הא דפרכי׳ להלן דלמא עקירה בעי ממקום ד׳ הנחה לא בעי על מקום ד׳. והוא תמוה מסברא, דהעקירה וההנחה הם היינו הך, שצריך שיהיה מונח ושיעקור המונח. והשתא יש לומר כיון שהענין הוא בשם הרשות ולא בדרך בני אדם, הרי אחר שעקר כדת מרשות אחת, שפיר אמרי׳ דס״ס בא לרשות אחרת ונמצא בתוך רה״ר. ואיך יסתיים הענין ברשות השניה הוא פחות עיקרי. אבל אם לא עקר כלל מרשות אחרת, הרי לא התחיל כלל המלאכה. וההבדל הוא אם מלאכת ההעברה מרשות לרשות באה אחרי מעשה היתר שאינו כלום וממילא גם היא אינה כלום, או אחרי מעשה איסור דאתי לידי חיוב חטאת, וממילא נקרא עליו שם העברה. ולא חסר אלא הנחה ובה ס״ד דאין לדקדק כ״כ. כ״ז פלפולא בעלמא ליישב האי דסלקא אדעתין.

כה) ומצאנו חילוק בין עקירה להנחה, דהר״מ פי״ד הי״ז פוסק מימרא דר׳ חסדא ח. קנה מאה אמה ברה״י וזרק בו חייב. וכ׳ הכ״מ בשם רש״י רמב״ן ורשב״א ח. דהא דלא מצרכי׳ רוחב ד׳, משום דברשות היחיד בעי׳ עקירה מעל מקום ד׳, אבל לא בעי׳ הנחה על מקום ד׳. וגם זה מתבאר בטעם הנ״ל, דכיון שמעשה העקירה וההעברה היה באופן דאתי לידי חיוב חטאת ונקרא עליו שם הוצאה, לא חשיבא ההנחה לקבוע לה דין של מקום החשוב ברשות. משא״כ ברה״ר דעיקר עניניה הוא שהיא מקום רחב בעל תכונות של רה״ר, אינה כרה״י דעיקר עניניה הוא להכניס לרשות שלו.

כו) אמנם מש״כ כן הכ״מ בשם הני רבוותא, לכאורה אינו מדוקדק, דאף שברשב״א הכי משמע כדבריו. הרי רש״י שם סובר דלר׳ חסדא דאמר נעץ קנה אפי׳ גבוה מאה אמה וזרק עליו חייב, לא בעי׳ כלל מקום ד׳. והרמב״ן כ׳: ״ומצאתי לר״ח ז״ל שכתב וקיי״ל דלמעלה מי׳ א״צ ד׳ על ד׳ אלא אפי׳ קנה עולה למעלה מעשרה טפחים וזרק ונח על גביו חייב וכו׳ בהנחה כל דהו מיהא הויא הנחה כמי שהוא מקום ד׳, הלכך לא בעינן הנחה על גבי מקום ד׳ אלא כגון בר״ה, א״נ לאדם שהוא עומד ברה״י שאינו דומה לקנה נעוץ דהוא כרה״י עצמה״. הרי שלא חילק בין עקירה להנחה, אלא רק דברה״י עצמה אין צריך מקום ד׳. וג״ז יל״פ כמ״ש דלא בעי׳ אלא לקבעו רה״ר ולא מקום פטור, משא״כ רה״י דנתקיימה מחשבתו להביא לרשותו. וכן משמע שם בגמ׳ דאמרו ברה״י כ״ע לא פליגי כדר״ח אלמא בא לומר דרה״י שאני. וכך משמע ג״כ דעת הרמב״ם שם שלא נתן טעם אלא דרה״י עולה עד לרקיע, והוא כל׳ ר״ח, דאזיל הרמב״ם בשיטתי׳ ברוב מקומות.

כז) ומה שכתבו מפרשי הרמב״ם לבאר דין זה תמוה, מש״כ במעשה רוקח דאחשביה, לא מיחוור כלל ועתוס׳ וא״כ לא משכח״ל עקירה מעל מקום ד׳ רק באומר מקום שתרצה תנוח וגם בכה״ג לא ברור דלא חשיב אחשביה אם ידע שיכול ליפול שם (ואם לא ידע בלא״ה לא הויא מלאכה). ולא אמרו קב. אלא דפי כלב וכבשן מחשבתו משויא מקום לפי שרק כך מאכיל הכלב או שורף הדבר. וכן מוכח בסוגיין דדוקא סברא דידו חשובה לו מיישבת מתני, אבל עצם זה שרוצה להניח במקום אינו מספיק. ומש״כ בפי׳ קדמון מ מצרים הנדפמ״ח לומר דביתא כמאן דמליא ובמקורה מירי, תמוה דהא קאמר אפי׳ גבוה ק׳ אמה. ומש״כ דחלול הקנה לא מבואר מנפ״מ בזה, וגם אין רואה כולו פני קרקע. ומש״כ דבזורק א״צ דע״ד הא בגמ׳ מדמינן לזרק ונח ע״ג זיז. ומש״כ דהוא חורי רה״י תמוה. וגם הא קאמר נח על גביו ואז ודאי אינו בתוך חורי רה״י.

כח) והנה בחי׳ הרשב״א כ׳ מקור מדברי התנאים לדין עקירה והנחה במקום דע״ד. דהא נחלקו התנאים ז: אם חוקקין להשלים, הרי דלכו״ע צריכין מקום ד׳ אלא דנחלקו אם חוקקין להשלימו. ומבואר מזה דאין זה תלוי כלל בנוחות התשמיש, דהרי אם היה הדין מיוסד על ריוח של ד׳ כדי שיהיה נח, אטו יש טעם לעשות חוקקין להשלים הד׳ כאילו יש לו ריוח וכאילו נח, הרי זה עצמו הדין שיהיה מקום מרווח. ובע״כ שהוא משום שם הרשות של דע״ד, ולזה שפיר שייך חוקקין. אך בחי׳ הרשב״א ח. כ׳ דיש לפרש פלוג׳ תנאי אם נעשה רה״י ע״י חקיקה זו ולא מדין מקום ד׳ עי״ש.

כט) ויש לדון אם המקום ד׳ אינו נמצא כולו ברה״ר, אלא טפח אחד ממנו הוא ברה״י. עדיין איכא מקום ד׳. דיש לומר שהוא נח לתשמיש רה״ר, ואין הנוחות אלא תנאי. או שנאמר דבעי׳ שהמקום ד׳ עצמו יהיה על כולו שם רה״ר. ויש ללמוד מדברי רש״י ה: דסובר שאילן הנמצא ברה״י ונופו ברה״ר, הנחה עליו דינה כהנחה ברשות היחיד. ואזלינן בתר עיקרו. וגם חשיב מקום ד׳ למ״ד שדי נופו בתר עיקרו, כי עיקרו הוא רה״י שהוא מקום ד׳. הרי אין ענין כלל במקום ד׳ בפועל שיהיה נח ודרך בני אדם, אלא רק שייקרא עליו שם הרשות האסורה בהנחה בה (כמו שנת׳ בדברינו להלן ר״ס כט׳). ואין לדמות זה לכל מקום שאינו ד׳ ועיקרו ברה״ר, (שהרי להתוס׳ הנדון שם הוא בעץ שגם עיקרו ברה״ר אם מצד זה הוא מקום ד׳), דשאני עץ שהוא מתנועע ומתייחס יותר לעיקרו כמבואר שם בראשונים. (וע״ש בתוס׳ מש״כ לדעת רש״י ויל״ע ההכרח לכ״ז).

ל) ובשבת ג׳ א׳ מספק״ל בעקירת גופו אי כעקירת חפץ, וא״א לומר דמספק״ל דבר המונח על אדם אי כמונח בקרקע שאם עקר עקור ואם עמד מונח. דהא משנה שלימה שנינו לא יעמוד אדם בר״ה וישתין לרה״י ואע״פ שעקר מגופו ולא מן הקרקע, אלמא המצוי על גופו כמצוי בקרקע. וכמו״כ א״א לפרש דהספק מכיון שלא עשה פעולה להוציא רק יצא והחפץ נגרר עליו ממילא ולא מקרי מעשה דאין כונתו להוציאה או דאינו מלאכת מחשבת וכדו׳, דהא בעי למפשט לה מהא דיד עני הפשוטה וחזר והוציאה והא קעביד שפיר מעשה מיוחד שכל עצמו אינו אלא הוצאה.

לא) והנה כבר תפס רש״י אמאי מספק״ל בגוונא דטענו חברו אוכלין ומשקין דוקא, וכ׳ דבר הרגיל וצריך לשבת, וע׳ מהרש״א קושיתו דמתני׳ מוכחא דעקירה מאדם הוי עקירה

ממקום מונח כמו העוקר מיד עני ומכניס פנימה, ותירץ דבעיין רק באדם ההולך אי הנחתו הנחה. וצריך טעמא רבא, כיון שמקרי מונח על האדם ואמרי׳ שאחר העוקר ממנו מתחייב, א״כ כל עמידה הוי הנחה, ומה שייך לומר שיהיה מונח לגבי אחד ולא לגבי אחר.

לב) ועי׳ גם בתוס׳ דהקשו מאי מספק״ל, הא תנן לא יצא החיט במחטו תחובה, ואם אין הנחה ביוצא מרשות לרשות והיא תחובה לו, אמאי גזרו מע״ש, דהוי גזרה לגזרה. (אמנם יש להעיר על דבריהם דאיכא מ״ד דמפרש דמחזיקה בידו וא״כ כשעוצר יש מקום לחוש שמניחה) וכן קשיא דאיכא מתני׳ מפורשת להלן סב. לא תצא האשה בטבעת שיש עליה חותם ואם יצאת חייבת חטאת ואמאי הא לא הניחה ודוחק גדול ואם יצאת והניחה חייבת. ובאמת ברשב״א בתו״י כ׳ דהנחה לא מבע״ל דחייב, ויל״ע טעמא מאי הנחה בגופו עדיפא מן עקירה בגופו.

לג) וע״ע בחדושי הגרע״א דהקשה על תוס׳ דס״ל דאי אין עקירת והנחת גופו חשובים עקירה והנחה, העומד לא ביטל עקירה ראשונה ועדיין הוא נקרא מוציא. דהא ממתני׳ מוכח דמקרי מונח, לענין אם לקח אחר מידו, ומ״מ זה יפסיק לבטל עקירה ראשונה כיון שהיה מונח.

לד) ואפ״ל דודאי מונח מקרי כה״ג שיונח על האדם, וההולך נקרא שעוקר מהנחה זו, אמנם אין דרך הוצאה בלא עקירה והנחה כמש״כ רש״י כאן, לפיכך גם בעקירה שאין דרך אין חייב עליה. וכיון שדרך העקירה כולל נמי העקירה מן הקרקע דל״ש בלא זה, וכן בהנחה סופו להיות מונח, ע״כ אם חילק בין ההרמה מן הקרקע לעקירת גופו חילק את המלאכה ופטור. וכש״כ בהטעינו חברו דודאי לא עשה כל המלאכה דכוללת הרמה ממקום שמעונין לטלטל (ואפשר לכן נסתפקנו בהטעינו ולא טען עצמו ועמד, שזה עיקר סברת הבעיא).

לה) ולפיכך דוקא באוכלין מסתפקי׳, שאין דרכם להישאר מונחים על גב או על יד האדם, הא אומן דרך אומנותו כחיט במחט תחובה או טבעת אשה שדרך טלטולם אינו מקרקע רה״י לקרקע רה״ר אלא המצאותם על האדם התם והכא לא נכלל בטלטולם עקירת קרקע והנחת קרקע. ובהם לא היה הספק. וה״נ פשיטא לן דלוקח מיד עני חייב כמו רק מפיו דלא שייך כאן טעם הנ״ל דשפיר לקח ממקום שהיה חפץ והניחו במקום שרצונו וה״ה שם ביד עני בחוץ.

לו) וטעם החלוק שכ׳ הרשב״א בין עקירה והנחה אפ״ל דעקירה הויא צורך הטלטול, ולפיכך נכלל עקירה ממקום שהיה בעצם עקירה שלעולם בטלטול חפץ חייב לטלו מן הקרקע, ואחר שהביאו שם עושה רצונו או משתמש בו, אך ודאי אינו נכלל בעצם ההעברה. משא״כ הנחה אינו אלא אורחא דמילתא, אבל הטלטול התקיים בלעדיה. ואילו מבלעדי העקירה מן הקרקע ממש לא שייך טלטול שום חפץ בעולם.

לז) וכן מש״כ הגרע״א אולי אפ״ל דאין מוכרח, דאף דמוכח ממתני׳ דמקרי מונח, מ״מ אין זה ענין למלאכת טלטול, דלאחריני הוי דרך טלטול מיני׳, שלוקחים דבר שלו מרשותו. מ״מ לעצמו כל שלא חשיב עקירה או הנחה לא מבטל מידי, ושפיר מתיחס לעקירה ראשונה שנעשית בפטור. (ויל״ע לדעת רע״א כל שמרים ולא התחיל לילך מיד עם הרמתו לבטל עקירתו לצד זה) ובזה נבאר הא דלקמן קב. אכילתן זוהי הנחתן דלא צריך הנחה שהדרך לאכלו, ולאו משום הנחה בתוך גופו, דחייב אפי׳ אין גופו נח אלא בהילוך או בקפיצה וכן לבישתן וכתיבתן.

לח) וכמובן חסרון זה שאין דרך הוא דין כללי בגדר הדין דעקירה אך לאו למימרא דכל דבר יהא הוצאתו כדרכו אם כבד וכדו׳ דלא חלקו כ״כ ואפי׳ אומן דרך אומנותו כלאחר יד איכא מתנאי דפוטרין. ובהא דאיתא בגמ׳ חייב לפי שאין דומה לידו צריך דיוק וכי זה טעם לחייב עקירת גופו, וצ״ל דכיון שגופו נייח זה שפיר הנחה הצריכה וכיון של״ה כידו העתידה לחזור ואין לה הנחה באותה רשות אלא עצר בזה סגי, ודוחק.

לט) ויש לדון אם כשהחפץ מונח על אדם מקרי מחובר לרה״ר, ופחות מי׳ בהולך יהא נגרר, ונראה דזיל בתר טעמא דהאסור שיהא מונח ברה״י והעבירו לרה״ר, ואדם כיון שאינו בכלל רשויות דאינו מקום להניח חפצים אמרי׳ כיון שאדם ברה״ר ודרכו להחזיק חפץ לתשמישו א״כ אתעבידא מחשבתו דמוציא והרי החפץ ברה״ר כדרכו, ולאו משום דנדון אדם כעמוד, וכשהולך מקרי בפעולת העברה וא״א לחייב ע״ז, ויש שתמהו מאכפ״ל להגמ׳ קמן דכמונח בידו אין מונח ברשות דע״ד הא דיני׳ לי׳ כמונח בקרקע, אך ביאורו בפשיטות כמו שית׳ בסמוך דכיון דאין דרך להניח בפחות מדע״ד יהא פטור לעולם יעו״ש.

מ) ולפי מש״כ לפרש דברי הרשב״א בת״י, דהנחה עדיפא מסברא, אולי אפשר לישב קו׳ רע״א שהק׳ דאף בס״ד צריך לשנויא דגופו נייח ידו לא נייח, דהא מוציא ידו לחוץ מקרי הנחה אע״פ דהנחת גופו הנחה, וע״כ היינו טעמא דידו לא נייח. ונראה דהא ידענו דעקירה הוא גרוע גבי עקירת גופו, ובהנחה איכא סברא טפי שייקרא דרך הנחה, ומספק״ל אם אפילו בענין הגרוע (ששייך בעקירה) חייב. ומתני׳ ודאי גרע דא״א לומר דהוצאת ידו הוא סוף מעשיו וא״כ ל״ש לחייב בה על הנחה, רק בעי למיפשט מינה דעקירה הגרועה לא חשיבא, וזה דחי דחוץ מזה דגרע כרגיל שאין הנחה ע״ג קרקע איכא עוד טעמא לומר דלא מקרי כלל עקירה והנחה דמיירי בידו לחוד והא כלל לא ניחא אפי׳ לענין להקרא מונח ולא רק שלא ליקרא מעשה הנחה. וזה ודאי דכאן מיירי בדבר שדרכו להיות תלוי על האדם בסוף ההוצאה כגון כיס ובתוכו אוכלין דאל״כ הוי שנוי וע״כ מקרי דמ״מ הוציא האדם ועצר ומונח כמו שרצה שיהא מונח ברה״ר.

מא) ובחזו״א סב׳ ב׳ כ׳ בכלי לא מבעיא לי׳ בהוציאו וחפץ בתוכו, דלדעתו החפץ שייך בכלי ובו חפץ שאין החפץ זז. ולמשנ״ת אין זה עיקר הספק ואין להסתפק בזה, דשפיר אתעבידא מחשבתו לטול ולהניח, ואי משום כוונה כבר נת׳ לעיל, ומה צריך לטלטל החפץ עצמו כל שדרך הוצאה כן ליחייב, אך גם קשה על דבריו דבהמצניע תנינא בצריך לכלי ואוכל חייב אך על הכלי אע״פ שאין טפל ולא טלטל לאוכל מ״מ ובזה מצי שפיר למבעיא ושכיח טפי. (ושם בחזו״א סק״ג כתב דלא נסתפקו בטען עצמו דהטעינו חברו מיירי בעומד וזה ל״ש בעצמו, וצ״ע לימא מ״מ בטען עצמו והולך ומה ענינינו היאך נסתפקנו השתא, ואין לומר דס״ל דמשונה להטעין עצמו בהליכה דא״כ א״צ ראיה דמיירי בעומד).

מב) ובכתובות לא. איתא דמגרר ויוצא ה״ל לחיובי׳ משום הוצאה, והקשה הראב״ד ז״ל דאין כאן עקירה והנחה, ותירץ דגורר מתחייב מרה״י לרה״ר ורק בד״א אינו מתחייב. ואולי דהוצאה לרה״ר היא פעולה אחת דהוצאה ואכפת לן רק הא דיצא אבל ד״א הוא סחיבת המשוי בדרך ואכפ״ל ועדיין צ״ב. והרמב״ן ז״ל כ׳ דלא מיחוור אלא כגון שיש שם בור וירידה ג״ט כשיוצא מרה״י (שמפתן רה״י גבוה), וחזי׳ אע״פ שדרך הוא לגרור וגם היה ברה״י ומגיע לרה״ר (כמש״כ בגמ׳ מהו דתימא לאו אורחי׳ למיגרר ואין לומר דרק דרך גנב דזה לא סגי לחייב לדעת רבנן דאף אומן דרך אומנותו פטור) וה״נ ח: זירזא דקני פטור בגרירה אע״פ דדרך הכי כמש״כ תוס׳. (ולו״ד רמב״ן ז״ל אפשר לחלק דהתם בחבילות קנים לא חלקו אבל אם דרך אנשים לגרור כל מידי מה שייך לא לחלק) ואולי טעמא דחייבו דוקא על הוצאה הידועה ואע״פ שיש דרך להוציא כך ושנוי ל״ה מ״מ אין זה בכלל נשיאת משאות ונצטרך לומר דריקה כן אסרו.

מג) עוד מתבאר מדברי רמב״ן הנ״ל דעוקר ג״ט לרשות אחרת ואין הג״ט באותה רשות, דמוציא לרה״ר ורק אז הוי עקירה, ולטעמא דדרך בנ״א מבואר שפיר, וכן מוכח במתני׳ דערובין דאסרה להשתין ולרוק לרשות אחרת ולא חילקה ברחוק פיו ג״ט אלמא לאכפ״ל דהעקירה ברשות אחרת.

מד) ובחדושי מהרי״ט כ׳ בשי׳ רש״י לתרץ הגמ׳ ידו לא נייח ע״ג קרקע דפרושו כתוס׳, וכ״כ רשב״א וכ״מ דף ט. ברש״י ד״ה הכא נח וכמש״כ שם השפ״א וכן מוכח משכתב ידו

בתר גופו לא גרסי׳ דיתירה הוא ובלשון זה קמן צב. גבי אגד יד כ״כ. ולא כמי שפירש בענין אחר. מיהו בשיטת תוס׳ נקט מהרי״ט ידו בתר גופו גרירא דטפילה ולפ״ז ראשו ורובו בחוץ לא, ולא מוכרח כלל לפענ״ד, וי״ל גרירא ע״פ רגליו ותליא היכא עומד ולא קשור לטפילה, ואף ראשו ורובו בחוץ אסור להשתין וכן קושית תוס׳ קמן יא. בראשו ורובו בחוץ ושותה שם דמטלטל לתוך גופו דבפנים, ולכאו׳ לימא דראשו ורובו כולל מקום קבול שתיתו והוא בחוץ, אך דברי תוס׳ קשה בלא״ה דכפנים ודאי לא חשיב כה״ג, רק אולי כמו שביארו באילן שנופו בחוץ דחשיב בפנים דעתיד לחזור, ול״נ ואכ״מ.

מה) ובעירובין צט. לא יעמוד אדם ברה״ר וישתה ברה״י אא״כ מכניס ראשו ורובו, ופרש״י דמשקין נחין בפיו שהוא מק״פ ותוס׳ שם פירש דאין לחוש דנבלעין וכו׳ יעו״ש, והקשו דידו לא חשיב מק״פ וכו׳ ע״ש תוס׳, וכן קושית רעק״א שם בחדושיו דמוכח דידו לא הוי מק״פ. ואפשר דכוונת רש״י כתי׳ ב׳ דתוס׳ דפיו זה סוף הנחתן ואח״כ לאכפ״ל דבטלין לגופו, ותוס׳ נמי לא מפקו מזה, אך רע״א לא הבין כך. עוד אפשר דרק פיו מק״פ אבל ידו לא דהנה ידוע דבאדם לא נאמרו רשויות רק בחפצים וקרקעות שעליהם מניחים דברים, לכן מונח אאדם כמונח בקרקע שעומד עליה, אמנם כשראשו במק״א א״א לומר דמונח על קרקע שעומד דהא ברשות אחרת וא״א לומר באותו מקום דהא אינו עומד שם, אלא באויר, ומ״מ בתוך האדם לא נאמר רשויות ומקום זה פטור.

מו) ומש״כ רע״א דפרכא דשניים שעשאוה ׳והא אתעבידא מלאכה מביניהו׳ דווקא אגמ׳ פריך אבל אמתני׳ ל״ק די״ל הנחת גופו לאו כהנחת חפץ ואגד יד אגד וכו׳ יעוין שם פלפולו. אבל לכאורה תמוה, דפשוט דהנחת גופו לאו כהנחת חפץ וכדתניא, ואגד יד הוא פלוגתא, ולמה לן לשנויי כי האי שנויא שאינו לפי האמת שהרי שנים שעשאוה מקרא ילפו לה תנאי.

מז) ודברי רשב״א בתו״י דל״ק מהא דחייט אם בהנחה אין ספק וודאי הויא הנחה בהנחת גופו, הנה כל הרואה יתמה דמ״מ עקירה לא הויא אלא מדרבנן. וכנראה איזה ט״ס וחסרון דברים נפל בהתו״י, אך אפשר לקיים צד זה מדעתינו דבגמ׳ יא: אמרי׳ דלא גזרי׳ גזירה לגזירה ומיירי מתני׳ באוחזה בידו וא״כ כשיוצא בע״ש אין סברא לומר דהולך כל יומא בתוך ביתו והיא בידו אלא נוהג כדרכו וכשנח מניחה אצלו ואהא גזרי׳. והמאירי כ׳ בקו׳ התוס׳ די״ל שמא יטלנה בידו ויתחוב ויוציא ויחזור ויוציא ויניח, וצ״ע דמאי טעמא יוריד דלא אמרי׳ הכי רק היכא שיש לחשוש כגון בטבילה של מצוה או שמא תראה לחברתה ומה״ת לחזור.

מח) ועוד חדוש יש בדיני עקירה, כמו שאמרו שבת ד. דר׳ עקיבא סבר קלוטה כמי שהונחה, ולכך זורק דרך רה״ר חייב. הרי דעת ר״ע להלכה דכל זורק חייב וא״ל הנחה או עצירה, וברור שאין הכוונה שזורק נחשב כאילו הניח או עצר, דהרי הוא בדיוק להיפך שעבר ולא נח ולא עצר. אלא שסגי ליה לרבי עקיבא בקלוטה, ולא מצריך דוקא עצירה בפועל. ויש לבאר הדבר, דטעמא דהנחה כ׳ רש״י דאין דרך הוצאה בלא עקירה והנחה, וזה כולל דצריך לעצור כי אין דרך בלא זה.

מט) לכן מש״כ האבנ״ז סי׳ רמ׳ דלתוס׳ מקרי מונח כאלו עצר וזה באור כמי שהונחה, צ״ע ל׳ קלוטה כמש״ה ומורה דהחסרון שהוא קלוט ר״ל דרק נקלט ברשות אך לא אארעא. ולהחשיבו מתגלגל אינו קושיה וז״ג אמר דא״ל הנחה אקרקע ולאכפ״ל מידי מצורת הנחה דסגי שהוא ברשות ואתעבידא מחשבתו כל דהוא, וכל דבריו שם תמוהין ואין בזה סרך דיוק מלשונות קמאי.

נ) ומש״כ כמי שהונחה, ר״ל כאחרת שהיא הונחה. ולא אמר כמו שהונחה היינו כאלו הונחה, אלא כמי שזורק והונח חייב ה״נ חייב, וכמש״כ בגמ׳ כמאן דמנחא אארעא, ומאן ר״ל מי שמונחת והיא אחרת ולא כאלו זו מונחת. וכיון שהוצאה הרגילה בסחייבה, קאמר ר״ע לאפוקי מדעות שאר תנאי קלוטה דינה כמי שהונחה, ופרש״י כמי שהונחה בארץ. וכעין זה מצינו לעיל יב. ההורג כינה בשבת כאילו הורג גמל.

נא) וע׳ תוס׳ ערובין צז: מתבאר ענין קכמש״ה דאתעבידא מחשבתו, היינו דלא נאמר הלכה דעקירה והנחה (אולי רק ביד אדם כשברשות אחרת), ומספיק דרצונו שיהיה ברה״ר אתעביד. וכך מוכח ברשב״א שכתב דברשות אחת ל״א קלוטה, וכונתו מוכרח דהחיוב על שנעשה רצונו ונכנס לרשות אך לומר דבאמצע זריקה כאלו נגרר זה לא עלה על דעתינו.

נב) וכן ענין תחומין אם מקרי ערוב תחומין באותו רשות דתלי לה בערובין לג: בקלוטה כמש״ה, היינו דנקבע ע״פ קביעת רשויות לשבת לכך תליא בזה, וענין גט דחו בגיטין עט. הא משום אנטורי (בפשטות היינו גט ואולי חצר) ולא דמי לשבת שהספק אם הביא לרשות ובב״ק ע: פשוט דלא דמי לחצר בסתמא או אחר המסקנה דגיטין. אמנם בפרה פ״י מ״ו אי׳ דמי חטאת דנפסלין ממקבלי טומאה פלוג׳ דר״ע וחכמים אי אויר מטמא וכ׳ הרמב״ם והרע״ב בתרי׳ דתליא בפלוג׳ דפליגו הכא ר״ע ורבנן ואכן כך ס״ד דגמ׳ זבחים צג. ״כמונח דמי״ והיינו לא גזירה נוספת אלא אותה מעלה מדרבנן הגורמת לטומאתן גורמת הכי באויר, אך ברמב״ם משמע דהוא ממש תלי בפלוגתא (וכגון לענין הלכה), והנה לבד דדינא לאו הכי דהא ברשות אחרת בידו ל״ש קלוטה כדהוכיחו תוס׳ ממתני׳. ואלו במתני׳ דפרה מוכח דפליגו כה״ג גם ל״ש סברות מלאכת שבת לטומאה שהוא גדר דרבנן משום סרך טומאה ותלוי ברחוקו אצל האנשים ומה ראוי לגזור.

נג) והמחוור דכעין דאוריתא תקון כמו בשבת הקרוי רשות עליו תקנו להקרא ״אל מקום טהור״ ודינין דרבנן נקבעו בצורה של דאוריתא כמבואר בכמה מקומות, וכן בדאורייתא מצינו מגו דהויא דופן לענין שבת הויא דופן לענין סוכה שא״א שתגיד התורה לענין זה כן ולענין זה לא. וזה אפ״ל אחר המח׳ דבזה פליגו אבל אין להקשות א״כ רבה דמספקא לי׳ פלוגתתם וכן כמה אמוראי פ׳ הזורק דאף למסקנה לא פשטו לפשוט מהכא.

נד) עכ״פ ודאי הא דלא אמרי׳ באויר קלוטה כמש״ה באמצע הטלטול, דנאמר רק לחיוב, לומר דאתעבידא מחשבתו ולא לחשבו נגרר, וכדעת רשב״א. וברא״ש ותוס׳ ה: כתבו גמירי דחייב, דע״ז חייבה תורה. רק לפי ההלכה הוה אמרי׳ דל״ש כמות ד״א כיון שהוא ברשות ומקרי מונח ברשות כל הזמן ולא עביד מידי. ומש״כ תוס׳ דבידו ל״ש קלוטה כמש״ה, פשיטא דברשות זו מועיל כמש״כ גמ׳ וכנראה דברי תוס׳ וכ״כ תוהרא״ש כאן ותוס׳ לקמן צב. ולפרש דרק מוכיח מדר״ע דלא בעי׳ דע״ד אבל לאו דמתני׳ מדין קלוטה א״א, דדלמא אם לא אמרי׳ קלוטה כמי שהונחה בעי׳ דע״ד דכל דמחייב ר״ע רק משום דסבירא לי׳ קלוטה וגם הוא דחוי מעיקרו אע״פ שלשון גמ׳ מסייעו דקאמר לא בעי דע״ד.

נה) ותוס׳ כתבו מהא דהביאה הגמ׳ ראיה מר״ע דא״ל דע״ד והקשתה הא מבע״ל לרבה אי פלוג׳ בקלוטה או פלוג׳ בזורק ממושיט ובקלוטה לכ״ע חייב, וכתבו דמה בכך דמיבעי הא מ״מ ודאי לר״ע קלוטה כמי שהונחה ולרבנן ספק לכך מייתי מר״ע, וביארו דהקו׳ דאי לא פשיט״ל כונת ר״ע כבר י״ל דפליגו בזורק ממושיט למעלה ולמטה ולכ״ע לאו כמי שהונחה וא״כ קשיא מתני׳, והנה זה מפורש בגמ׳ ע״ב ״הדר אפשיטא ליה דסבר ר״ע קכמש״ה״ אלמא ספיקו אי שבר ר״ע קלוטה כהונחה או לאו, ויש שהגיהו מפני זה בצד הגמ׳ אבל אינו נראה מסגנון גמ׳. ודקאמר לא בעי דע״ד ר״ל לענין מה שהקשינו, וגם לשי׳ האבנ״ז יקשה הא בעי דע״ד, אלא שנקרא כאלו בארץ שהיא דע״ד.

נו) ועוד תרצו תוס׳ דאין שייך למילף זורק ממושיט ולסבור קלוטה כהונחה ולפ״ז ר״ע לצד ב׳ לא סבר קלוטה כמש״ה וטעמא דאי הונחה למעלה מי׳ יפטר דמק״פ. ובתו״י כ׳ ע״ז דל״א קלוטה להקל ואפשר לבאר דבאמת דטעם החיוב דאתעבידא מחשבתו ובא לרשות, וטעם חלוק מלאכה במק״פ דעשה ב׳ פעולות וכ״א מותרת אבל כאן שלהקל ל״ש דעשה פעולה אחת ואתעבידא מחשבתו, משא״כ שמהלך כעומד הוא טענה כמש״כ בסי׳ הבא,

ואין עניו דוקא לקולא לענין חטאת רק רשות אמצעית לחלוק מלאכה לא הויא. ומש״כ רמב״ן הוא דבר שליחי דבעי קרקע לקולטה לומר שיש כאן רשות, ובאמת ברשב״א מייתי שיטה דרק לחייב אמר ולא לפטור וע״ז הקשה מגיטין מה שייך חיוב, אמנם למש״כ י״ל דה״נ בגיטין ל״ש ענין נוסף זה דלא אמרי׳ דהוי חלוק מלאכה אבל מ״מ קרוי ברשות.

נז) והוכיחו תוס׳ דבריהם דר״ח מבעיא כרבה לז. ולקמן לא מצריך דע״ד. והקשה רע״א דמה צריך לר״ח הא רבה נמי בעי וס״ל כאן לא בעי ד׳, וכ״ת היינו בתר דאפשיט לי׳ אמר הכי בערובין, ה״נ ר׳ חסדא לא אמר אלא בתר דאפשיט. ואולי י״ל דר״ח לא אתפרש אי אפשיט לי׳ דפלוג׳ קמן לז. אי פשיטותא דפשטו לי׳ אכן פושטת וכבל דוכתא מסתפקינן אי קבלה מיני׳ וכ״ש הכא אף רבה הא הדר ביה בהדיא, מ״מ לקושטא דמילתא ל״ב הא דלמא בתר דפשיט. ומש״כ הגרע״א דפוטר ברה״ר מספק, ה״ל לפרש, דיש נפ״מ מזה אי מספק או ודאי וכן רבי עצמו לא פירש דחייב.

נח) עוד כתבו תוס׳ בע״א ד״ה אבל דמושיט חייב אף למטה מי׳ ודנו אם יש ראיה לדבר, והק׳ מהרש״א לימא למטה פטור ולמעלה פליגי בזורק, ותי׳ דמתני׳ דס״ל קולטה כמש״ה א״כ דלא כמאן, ופי׳ דבריו רע״א דאף דרבה לא חש לפרש כל הבעיות כמש״כ תוד״ה דאמרי׳ מ״מ כאן לא חשו תוס׳ לזה דהא כתבו להק׳ קושיה אחרת כעין זו, וכ׳ ע״ז רע״א דא״כ יקשה אתד״ה דאמרי׳ דרבה לא חש לפרש א״כ מתני׳ דלא כמאן.

נט) ולכאורה נראה די״ל דתוס׳ כאן ס״ל דחש לפרש היכא דאתיישב מתני׳ אבל תוס׳ לקמן נקט דלא חש וז״ג פריך אמתני׳ דלא כמאן, וכן משמע בתוס׳ דמקשה בפשיטות וה״ל לפרש שיתבו אם כוונתו כמש״כ רע״א דחש היכא דיש נפ״מ, וה״נ בתורא״ם משמע לא כן גם לפו״ר הא דלא חש לאו דהיה לו לדדיש אחרים ולא אמרן דלמה לא אמרן רק דלא היה לו איזה ביאור בפלוגתם לכך קאמר בכל הצדדין יכולין להיות אמת.

ס) אמנם הגרע״א הק׳ דאפשר גם לרבנן לאו כמי שהוגתה ומ״מ לא בעי ד׳ רק מר״ע מוכח ממש וכן לגד דלמעלה מי׳ לכ״ע חייב לא מפורש כן רק מסברא אמרוה א״כ אף השתא נאמר דלכו״ע פטור כמו הקו׳ שהביא מהרש״א רק מסברא מ״מ אם מונח ע״ג משהו לא בעי מקום ד׳, וסיים והוא לכאורה פליאה גדולה על רבינו המהרש״א ז״ל.

סא) ולענ״ד דבריו תמוהין דמאותה סבה דפשיטא לן דבעי ד׳ אי מבריתא ואי מקרא, עדיין יהא פשוט כיון שלא מצינו שום פשיטות ומה שייך לתרץ קו׳ זו מבריתא דהא להגמ׳ נשאר קשה אחר דסבירא לן קולטה כמש״ה וה״נ ישאר קשה וע״כ דלא דמי להא דלמטה לכ״ע חייב דאי נימא הכי לא יקשה ההגתה דבעי על מקום ד׳ אף דזה סברא דרבה דרבה מ״מ הא יליף כן במתני׳ ונפשט לו לד זה מאיזו סבה (ר״ל על הצד שפשט דז״ג הספק אם שייך לפשוט) ונפיק הא למעלה ד״ה חייב, ונמצא כן כתוב במתני׳ אחר שפרשנוה לטעמינו תו ליכא לאקשויי, משא״כ סתם מסברא בלא שום סתירה מהבריתא מ״מ קשה קושית הגמ׳ דלעיל.

סב) וביותר לפי מה שכתבנו כלל אין דמיון, ודאי ס״ל קולטה לאו כמי שהוגתה זה לא יעלה על הדעת דליחייב בהגתה פחות מדע״ד דהיה פשוט לגמ׳ דכל כה״ג דינו כמק״פ לענין הגתה אף אם אינו חולק רשות וא״א רק לומר דלא בעי׳ הגתה תו דבעי אמקום ד׳.

סג) אמנם דעת הגרע״א לפרש הקו׳ מתני׳ דלא כמאן לאו משום קושית גמ׳ והא בעי׳ מעל מקום ד׳ רק מקשה בעלמא דנסתר מתני׳ מן רע״ק ורבנן ועז״א דבדרך אפשר י״ל דלא קשיא, ומ״מ במה שכתבנו יש להבין דברי מהרש״א.

סד) עוד הקשה הגרע״א אמהרש״א דיעמא רבנן דזורק דרך רה״י פטור ופליגו אדבי כמאן דהא לכו״ע אמרי׳ במתני׳ קולטה כמש״ה, ואין לומר דאמרי׳ הכי ליפב מתני׳ דל״ב ד׳ דבלא״ה מיפבא מתני׳ די״ל קולטה לאו כמי שהוגתה וא״ל מקום ד׳, עכ״ד. ולפמש״כ ג״ז אין קשה דל״ש הגתה על פחות מד׳.

סה) עכ״פ בעיקר ספיקא דתוס׳ אי יליפי׳ זורק ממושיט למטה מן י׳ נמי איכא ראיה מתוס׳ ד״ה דאמרי׳ דחייב דהא ר״ע לא סבר קכמש״ה כדהוכיחו דא״כ לא יליף למעלה מי׳ וא״כ ע״כ יליף זורק ממושיט ואף למטה מן י׳.

סו) ולהלן לז. איכא בריתא דפליגו למטה ומוקי לה בכמה אוקימתות ולא מהדר לאוקמה דפליגו בזורק ממושיט למטה מן י׳ וע״כ פשוט להגמ׳ לאיזה לד.

סז) ועי׳ בתוס׳ ה: ד״ה זרק שביארו דאי בעי זיז כ״ש אין לומר הגתה לא בעי, דאם בעקירה בעי קלא בהגתה מסתמא בעי. וצריך באור בטעם דבריהם. ונראה לפמש״כ מבואר שפיר דאי אמרי׳ קכמש״ה היינו דאחר דאתעבידא מחשבתו לא אכפ״ל בהחפץ, אבל זיז אם מקרי הגתה היינו משום הזיז וא״כ ודאי לאכפ״ל דמונח אע״פ שהוא כמק״פ ולא נייח תשמישתי׳ ומ״מ חייב ונקרא רה״ר א״כ מה שייך לומר דלענין עקירה לא מקרי רה״ר ולענין הגתה כן וכל החלוק שייך לומר רק אם לא בעי׳ כלל הגתה י״ל עקירה מ״מ בעי.

סח) עכ״פ מבואר דשייך לומר דבעי הגתה ולא על ד׳ ודלא כדפרכי׳ בפשיטות, אבל ודאי עד השתא מסברא היה מופקע רק דמצינו בריתא בהדיא. אמנם י״ל דלא בעי׳ כלל הגתה רק שיעבר החפץ וממילא נקלט ברשות ואף נעבר וסגי בהכי. ומה שהקשה מפרק הזורק דמוכח דמחייב רק א׳ לכאו׳ תמוה דאפי׳ נימא מחייב א׳ היינו דוקא משום דתולדה במקום אב אבל באמת עקירה והגתה לא בעי, והכרח הא ליכא בכל ענין. וכן הקשה תוס׳ לעיל ארש״י נהי דלא מחייב דלמא ה״ט דלא מחייב אתולדה משום אב. (וקו׳ תוס׳ זו מיושבת ע״י קו׳ הגרע״א דיש נפ״מ בנודע באמצע דחייב אאב ותולדה וי״ל דזה גופא הספק, אך לא נראה כ״כ אמנם בלא״ה אף לקמן דאמרי׳ מחייב היה רבי ב׳ לאו רבי עצמו אמרה אלא שמואל אמרה ונצטרך לידחק דמן שמואל דייקה רש״י).

סט) ובמהרש״א הקשה על תד״ה זרק שכתבו דבעי זיז לרבי, הא לקמן לרבי סגי באויר רה״י בזורק דרכה והא אכתי לא ידע דלא אמרה רבי אלא ברה״י מקורה, ואולי ס״ל לר״י לומר דוקא ברה״י א״ל כדעת ר׳ חסדא ת. דרה״י א״ל דע״ד אבל זיז ברה״י מירי, ותרוץ רש״א מחודש בלשון גמ׳ ועי׳. (ומש״כ דלאחריס נמי יקשה מאי מייתי כו׳ פשוט דלמסקנה לא קשיא לי׳).

ע) ובתוס׳ ד״ה זרק הק׳ עקירה מנ״ל דסגי בלא מקום ד׳ ולכאורה לרע״א בסוג׳ דעקירת גופו ה. כיון דעמד וזרק וגם ע״ג זיז, הא הגתת גופו מבטלא עקירתו, וזרק מידו ומ״מ חייב אע״פ שאינה ד׳.

סי׳ יא׳ - חילוק פעולת הוצאה

א) שבת ה: המוציא מרה״י לרה״ר דרך כרמלית, בן עזאי פוטר דמהלך כעומד. בביאור מהלך כעומד, נראה דאין נכון לומר דבכל הליכה יש דמיון לעמידה כיון שרגלו מונחת על הקרקע תמיד וכיו״ב, דא״כ היה לנו לחשוב החפץ כנגרר דהרבה פוטרים בזה, אבל ברור שאפילו היה עומד ממש כדי לכתף לא מקרי הפסק בהליכה. ואין זה טעם מספיק להחשיב מהלך כעומד. ולא נראה כלל שדברי ר׳ הונא בעומד לכתף הם הם עיקר המח׳ בין בן עזאי לרבנן.

ב) ובדברי רש״י כתובות לא׳ וכן הר״ן כאן נראה דהוא נקרא עקור ומונח כל צעד, ויש לפרש כיון שכל צעד הוא פעולה חדשה והחלטה להמשיך לילך, א״א לקשר בין פעולה לפעולה. דהא הלך לכרמלית, ומכרמלית לרה״ר, ולא היה חייב להמשיך מכרמלית אלא עשה מעשה חדש דיליאה. ואין שום חלוק מעמד בכרמלית דפטור מה״ט דאין לחייבו על הוצאה מרה״ר לרה״י שהם ב׳ מעשים אחריס. ורבנן ס״ל דמ״מ הכל עשה במעשה אחד וע״ז חייב רחמנא, ובאמת צריך מקור לחיוב מעל כרמלית כדבעי בגמ׳

אך מ״מ מקרי פעולה א׳. ומודה בן עזאי דעצירה באמצע פעולה לצורך הפעולה אינו פטור, רק ס״ל דכל צעד הוא פעולה אחרת.

ג) ובאבנ״ז סי׳ רמ׳ מחזיק בסברא הנ״ל, דבמציאות יש רגל מונחת כל זמן ההליכה, וצ״ע לבד ממה שכתבנו לעיל, מאי בעו קמאי מחיוב ד״א, דכה״ג במונח כל הזמן ודאי חייב. והנה להריטב״א לא למד האבנ״ז דיש עצירה ועתוס׳ ח: דכה״ג ודאי יתחייב כל שאין עצירה, וע׳ כתובות לא׳ ברמב״ן נראה דס״ל דבעי׳ עקירה והנחה אף במוציא מרשות לרשות ובמגרר לא סגי ואע״פ דדרך הכי כמבואר שם, ויש לחלק בין דרך לדרך.

ד) ומש״כ שם לפרש בדעת חכמים דגופו נייד ל״ה הנחה, צ״ע דאם כפי שכתב דלבן עזאי מקרי נגרר, מה שייך לומר גופו נייד הא זה גופא נגרר, ואין לך נגרר שאין התחתון שלו נגרר בקרקע ואיהו נייד וכמו דפשוט דעגלה מקרי מונחת. ומה שהביא ראיה מעבודה דעמידת רגל הוי עמידה, התם כבוד לעמוד לשרת לפני ה׳, וכל שאין סומך זהו כבודו אבל הכא מהלך מה״ת לומר שתחלק מלאכתו וא״א לצרף פעולה א׳ עם השני.

ה) ומש״כ שם לפרש הריטב״א דידו נייד ואיהו נייח לרבנן יפטר, ל״נ מסברא דאין כאן צד פטור כיון דידו בתר גופו גרירא ובאותו רשות וזה שעומד מחייבו, גם במניח עני ביד בעה״ב ניידא קצת ומ״מ גופו נח ובו חפץ ושפיר הויא הנחה.

ו) ומה שפירש לדעת מהרש״א דיש עמידה א׳ כל צעד ברגע קטון. צ״ע מה חסרון יש בזה, ומה טעם לשנות ההלכה ע״פ רעיון כזה שאינו ניכר, והרי לפי הטבע כל חפץ הנזרק א״א לו להיות בזמן א׳ ב׳ מקומות וע״כ בכל מקום ומקום שעובר הוא נח. וגם בזריקה שייך אותו רעיון.

ז) אלא נראה כמש״כ דהחלוק הוא בפעולה וא״צ לדון אם יש כאן איזה עצירה אם לאו, גם מצב המציאות בלא שעקר רגלו שני עדיין ממשיך לנוע גופו לצורך הליכה, וודאי אין הכרח לעצור גופו דנייד מן ההליכה אפי׳ רגליו עוצרות דאם יש הכרח יהא כשעור שהרגל מונחת על הרצפה והוא טובא הניכר. וגם א״כ ברך לא יהא דינא דבן עזאי דודאי קא נייד כל הזמן ולא משכח״ל חד מקמאי דס״ל הכי דא״כ אזדו להו כל קושיין.

ח) ודעת הריטב״א ערובין צז. ועתוס׳ התם דמפרשו עומד על האסקופה ומעביר מרה״ר לרה״י כשעובר באסקופה חייב. ובתוס׳ כתבו דחשיבא כמונחת לבן עזאי ופטור. ועמ״ש בזה האבנ״ז, ולדברינו מבואר שפיר מאותו טעם שפטור לבן עזאי בהולך דרך כרמלית דכל פעולתו אחת היא וברצונו הביא מכרמלית לרה״ר ה״נ כיון שעומד בכרמלית הרי פעולה אחת היא הבאה לכרמלית ואחת היא הוצאה דכל צעד הוא פעולה.

ט) אך בעומד ברשות אחרת ומעביר מעל כרמלית, דינו כמושיט דחייב, דא״א לומר כל צעד הוא פעולה אע״פ שיכל להניח שם הרי היה רק באויר ובן עזאי לא ס״ל קלוטה כמש״ה, רק בהולך ס״ל דהגיע למק״פ ממילא פטור דהרי זוהי הנחה, ובאמת בדוחף ברגלו או בידו ע״י הליכה חפץ דרך מק״פ נראה דיפטור בן עזאי ה״נ אי נימא דחייב לר״ע במתגלגל ואם לאו פטור דשוב ל״ה כהולך דחייב לבן עזאי מרגע כניסתו ויש לדון אם כהולך דחייב מתגלגל נמי ודאי חייב. ובאבנ״ז אות כט׳ תמה על ריטב״א ולדברינו ל״ק, יעו״ש.

י) ובקושית קמאי היכי משכח״ל ד״א לבן עזאי כבר כתבנו בסי׳ י׳. ועתוס׳ כתובות לא: כתבו דהלכתא גמירי לה ולא ילפי׳ דהתם מקום חיובא, ואמנם לא תירצו כהפשטות מסברא בלא הלכה דמקום חיוב ל״א מהלך כעומד דז״ג חיובו וא״א לומר לו ממקום פטור קאתית דנהי דכל צעד פעולה מ״מ זוהי פעולה המחייבת (ויל״ד בזה), ומ״מ הסברא דלא נילף מיני׳ ניחא לי׳ למימר הכי.

יא) ובר״ן ובמאירי כתבו דרק ברשות אחרת אמרי׳ מהלך כעומד, ובשפ״א הקשה מכתובות לא: דעומד לכתף וכמו״כ נמלך חייב לבן עזאי, וא״כ כעומד באותה רשות. אבל הטעם פשוט דכיון דפעולת המעביר הרשות היא אחת תחלתה מחייב עם סופה וא״צ לעקירת גוף הראשונה (ונמלך באמצע הצעד פטור) וכאן אמרי׳ כעומד ביחס לרשות אחרת דעמידה כאן וכאן עושה החיוב על העברה מרה״ר לרה״י דס״ס העביר אבל באותו רשות א״א לומר ס״ס מן אמצע ד׳ הגעת, דודאי הכי הוא אורחא לאיחיובי על פעולות רבות ששעורן ד״א.

יב) ובתירוצא דירושלמי דמשכח״ל בקופץ (ולא מסתברא כהמפרשים כיון דקפץ מתחלה אפי׳ ממשיך להלך עד סוף ד׳ חייב, ואין בו טעם, וכן בתוהרא״ש בהדיא לא כן, ומסתברא שהוא כדין הדולג אהלות ח׳ ה׳ דאינו חוצץ בפני הטומאה) ובחת״ס כתב דלהירושלמי דלא כתב דגמירי י״ל דכך היה במשכן. ולא מיחוור שכן מעיקרינו דאם סברא שאינה מלאכה אין לנו למילף ממשכן דכמו״כ היו עוצרין תוך ד״א ומטלטלין תוך הבית ולא משכח״ל מידי דשרי בשבת, אבל כבר ביארו דבאותה רשות לא פטרי׳ וסברא הוא כנ״ל. ועי׳ להלן.

יג) ובענין ד״א אין הכוונה שהוא מוציא ממש מרשות לרשות, רק כל ד״א מקומו של חפץ ומעביר ממקום למקום וכן אם זה שעור, הטעם דזה מקום החפץ והיינו דד״א הוא מקום תשמיש אדם בכל התורה כולה וזה מקום תשמישו בהחפץ (ע״ע להלן סי׳ לא׳ אות כג׳). ובתוס׳ נסתפקו כין דהלכתא דד״א חייב אע״פ דמרבה פעולות ומצד שני לעולם כל סוף צעד חיוב הוא, חדא אי עומד בתוך ד״א מפסיק. ועוד, אי בסוף ד״א הדרי׳ להלכתא הרגיל דמהלך כעומד וחייב.

יד) ובחדושי רע״א הקשה להצד דבסוף ד׳ אמרי׳ לבן עזאי מהלך כעומד מטלטל ח׳ יתחייב ב׳ בנודע וחזר ונודע, ונראה דנצטרך לפרש דבסוף ד׳ אין סברא לומר דעומד רק כיון דגמר מלאכה שייך לחייבו לומר גמר פעולה זו בחיוב, אבל לאו למימרא דכל ד׳ מן הקרקע יהא מונח ככיון שיש בו שעור חיוב רק כ״א כמה שטלטל חייב.

טו) עוד הקשה הגרע״א בתוס׳ להלן פ׳ ובערובין דכתבו דעת ר׳ יהודה דבמתגלגל אמרי׳ קלוטה כמש״ה ולא באויר, ועוד פירוש באומר כל מקום שתרצה תנוח אז אמרי׳ קלוטה כמש״ה, ולפ״ז הקשה ז״ל דא״כ מנא להו דכה״ג חייב דהא הלכתא יש לאוקים בענין דודאי חייב, ואלו במקרה דידי׳ יפטר בזורק ד״א דקלוטה כהונחה. ונצטרך לומר דההלכה קאמרה דזורק חייב ומשמע לן דכוללת כל דרך טלטול ויש דברים שדרכן בגלגול ד״א וכן זורק לאו דרך הזורקין להקפיד אמקומו בדיוק. אלא שהגרע״א הבין דהלכתא היינו אע״פ שמסתבר לפטרו מ״מ גזירה היא שכאן ל״א כעומד, אבל למש״כ יש סברא לילף מד״ז החיוב, גם אפשר דבהדיא נאמרה ההלכה על כל האפנים.

טז) ובספק ריב״א כ׳ השפ״א דה״ה מספק״ל עמד בתוך ד״א ולא עמד בסופם (היינו ב׳ הספקות יחד). ולי נראה דכה״ג אין לחייבו לשום צד, וה״ט דלצד דעומד באמצע פטור ה״ט דבד׳ אמות מהלך לא נחשב כעומד ועומד עצמו י״ל דפטור וכן בסוף ד״א יש צד דלא נחשב כעומד לענין מלאכה דד״א דבעי׳ בה עמידה בפועל, ותלו זב״ז דהא דפטור באמצע הוא מטעם דבסוף מתחייב כה״ג. וה״נ לצד השני דחייב אף בעומד באמצע ה״ט דבד״א סבירא לן דאף מפסיק בעמידה חייב שכן היא צורת המלאכה ומהלך כעומד ממש א״כ בסוף ד״א ודאי נחשב כעומד רק דחלוק מלאכה לא שייך כאן אבל סוף מלאכה ודאי יש, ואם נחשב כעומד בסוף אף בתחלה כעומד רק הלכתא דלאכפ״ל עומד, כן המחוור מ״מ הרוצה יכול לקיים כל צד בפנ״ע.

יז) ובהולך דרך מק״פ תוך ד״א נסתפק השפ״א, ונראה דודאי פטור ושם חשבי׳ לי׳ כעומד דרק במקום חיוב ל״א וכיון שבמק״פ אין יחס לזה שחשב להעביר ד״א מרה״ר לרה״ר, והוא כמפורש בראשונים.

יח) עוד נסתפקו תוס׳ לרע״ק דקלוטה, לא הניח סוף ד״א מאי, דאי אמרי׳ קלוטה כהונחה ל״ש טלטול ד״א א״כ אפשר ל״א קלוטה כהונחה. והקשו רבוותא אמאי לא נסתפקו בהניח להדיא תוך ד״א ליחייב כמו דנסתפקו לבן עזאי. ונראה דמה דקלוטה מקלקל ד״א לא דמתגלגל דזה א״א כמש״כ לעיל גבי בן עזאי

ועקירה והנחה ודאי ליכא, וע"כ לפרש דאין משמעות להנחת חפץ דאויר הרשות מחייב וכך לי מקום עקירה עם מקום הנחה דאף השתא נמצא במקום עקירה כקדם, וחלוק מלאכה ודאי א"א לפרש כאן דמה ענינו, רק כמש"כ, וההלכתא קמ"ל דאע"פ דאינו מלאכה מסברא מ"מ נאסר העברה כזו וע"ז א"א למילף דיעצור באמצע דהוא חלוק מלאכה נמי יתחייב. מיהו בסוף י"ל דבעי הנחה דא"א לומר שוב קלוט מתחתיו דקלוט הוא ברשות וע"כ נסתפקו דלמא מ"מ קלוט אחר הד"א אם י"ל יחס של רשות אחרת. ואכן ראיתי בשפ"א שכ' על קו' מהרש"א זו דמנ"ל דחלוק מלאכה מחייב בד"א. אמנם מש"כ כן לבאר החסרון דקלוטה ד"נח וחזר אח"כ ממילא לעקירה", לא נתבאר אצלי דאם מקרי נח באמצע הוא חלוק מלאכה וכבר התיחסה העקירה אל ההנחה כמו דבהניח ברשות אמצעית מתיחסת אל זה העקירה, וצ"ע אם זה כוונתו מה תירץ ע"ז.

יט) ובחדושי הגאון רע"א הק' בזורק נימא קלוטה בחצי החפץ ואח"כ כשנכנס לגמר עקר ממונח על הגבול דכה"ג פטור כפרש"י פ' המצניע. ואין נראין דברי רבינו מוכרחין דקלוטה כהונחה אמרי' כשהחפץ ברשות כשנקלט ברשות אתעבידא מחשבתו וחייב, וזה נקבע בחפץ שלם אבל למחצה לשליש ולרביע לא שמענו.

כ) ומש"כ האבנ"ז מהא דערובין צח, יש להעיר למאי דמוקי באסקופה שאינה ארוכה ולפרש"י אין גזירה שמא יכנס דהא אם יכנס ידרוך בה ויהא פטור, דנצטרך לומר דלא שכיח כלל דמדלג עליה אע"פ שקטנה ועכ"פ ודאי מיירי אף בקטנה.

כא) ובתוס' להלן ז. זרק דבילה וטח בפני לבינה וכו' חייב, מפרש ריב"א ברואה פני קרקע, ובאורו כפשוטו אע"פ דלית בי' מקום ד' כיון דנח ואינו עומד לזוז עוד וגם עצר ברה"ר דהא אינו על חפץ אחר מרה"ר וכנתבאר סי' י', ומש"כ תד"ה טח דבעי' ד"ט בפניו, אולי לתשמיש הדבקה בעי' ד"ט, ולא נראה כלל. אמנם כך צ"ל דהא לא שמענו דצד אחד ד"ט מועיל איזה דבר מעניני רשויות רק שהוא נייח ותשמישו כתשמיש רה"ר.

כב) ומשה"ק שם תוס' לוקי בסוגיין ברואה פני קרקע ולהכי א"צ דע"ד, לכאורה ל"ק כ"כ דבפשטות מיירי תוך ידו של עני כדקתני מתני' ואולי י"ל נמי דאגד יד שמי' אגד אף מלמעלה כיון דאיהו אוחזו.

כג) ועי' תוהרא"ש דהקשה על תוס' דס"ל רואה פני קרקע חייב מאי מיתי מקלוטה הא רואה פני קרקע ולהכי מיחייב ותירץ דה"מ במחובר לקרקע חשיב כנח אקרקע משא"כ באויר וחזי' דחייב רק במחובר דמקרי מונח.

כד) עוד יש לתרץ קושיתו דאי לא עצר לא סגי דרואה פני קרקע וזה מבואר, ואפ"ל דרק בצרוף שיהא חבור ולא נעצר חייב, או דרק הא דלא נעצר קובע ואי נעצר חייב בכל ענין.

כה) ומהרש"א הקשה דבשדי נופו בתר עיקרו רואה פני קרקע ולרש"י מועיל ותלי בפלוגתא. ונראה דבלא מחובר לא מועיל רואה פני קרקע אף דלא באויר וא"כ הסברא דהוא חלק מרה"ר ורק אי שדי' בתר עיקרו חייב.

כו) בתוס' ערובין צז: כתבו הא דאמר רבא בעינן הנחה ע"ג משהו רק בזורק מלמעלה אבל בזורק בענין דמריש היה תוך ג' א"צ. ואולי יש לבאר תימה זה דבמעביר תוך ג' כוונתו להעביר רק לשסוזה גמר מעשהו אבל זורק כוונתו שיפול מן הגובה אל הקרקע ונהי דנתחדש בהל"מ דאין מדקדקין עד ג' מ"מ כונתו להניח על קרקע במציאות ועי"ש בתוס' סברות כעין אלו, ומ"מ צ"ע מנ"ל לחדש כי האי.

כז) ויעוי' שבת ק. וברשב"א דזורק ונתגלגל כשעור ד' אח"כ אפי' זורק לתומו פטור, ונראה בזורק למקום שודאי יתגלגל אח"כ משם לכאו' חייב דהא אי הניח מתחלה בענין שפעולה הדוחפת קימת ודאי חייב וכמו עוזב חפץ באויר דמ"ל כח משיכה מ"ל כח דחיפה וה"נ מ"ט לומר דמקרי דחילק פעולתו והוא ב' מעשים ע"כ בענין שלא נח באמצע לכאו' חייב, ואם נח רגע א' יל"ע אי פוטרו דס"ס הוי מעשה א', ונראה דפטור.

כח) והנה ראיתי בשעה"צ שמה' טו' ממג"א וכ"פ במשנ"ב דליכא כרמלית בכלים ובטיל לרה"ר, והביא שיטה דאפילו מק"פ ל"ה. אבל בר"ן כאן משם הראב"ד והובא ברשב"א ה. מקשה מה שייך להצריך דע"ד הא בגבוה ג' הוי ככרמלית ובפחות מק"פ ותירץ בבע"ח. ולא ס"ל לאוקמה בכלים דלית בהו כרמלית אע"ג דפשוט טפי אלמא ס"ל דלא בטיל לרה"ר וצ"ע.

כט) ובהמשך הדברים מוקי ר' אבא מתני' בטרסקל שבידו והוי דע"ד ופריך דלא כריב"י דאמר גוד אחית וממילא נהיה רה"י ומסיק דלמעלה מן י' ה"נ וק' דלמא ביד אדם שאני כיון דלא חבור ל"א גוד אחית דאדם אין חולק רשות, וחזי' דהא פשוט לי' להגמ' דא"א לומר.

ל) ה. תוד"ה אמאי חייב הק' עמש"כ בגמ' דלריב"י דטרסקל רה"י וגוד אחית בעה"ב מרה"י לרה"י מפיק, דנימא בעה"ב חייב משום מושיט. וכתבו דלהירושלמי בעי במושיט אחר שיקלוט דרך הושטה, ואמנם לא משמע לאוקים מתני' חלקה במוציא וחלקה במושיט ודין מושיט בפרק הזורק הוא, מ"מ נראה דאף להבבלי אי נימא דלא ס"ל כהבבלי עתוס' ג. בעשותה י"ל דבפשטות מתני' מיירי בסמוך עני לכותל חצר דהא כדי הושטת יד בעה"ב הוא וטרסקלו בידו מלפניו והוא רחב ד' וא"כ אפי' מופלג ג' שהוא חצי אמת בעה"ב וצריך להושיטה נמי מעל עובי הכותל (דהא עומד בחוץ מיירי והיינו לפי שיש כותל) הוי לבוד ול"א דחייב משום מושיט לכך לא מוקי בהכי מתני'.

לא) ופרוש הגמ' דרבי דמחייב מעל רה"י לפי דמקורה פי' תוס' הדיוק מדלא נקט ורה"ר באמצע. והנה אפשר לדחות זה דנקט הכי דלא נטעה לומר דמחייב רבי משום דילפי' זורק ממושיט וכמו"כ אחר הלמוד היה אפ"ל דרה"י כמאן דמליא אפי' לאו מקורה כמש"כ תוס' ח. גבי סברת ר"ח דאקנה כ"ש חייב מטעם דכמאן דמליא ה"נ נימא באויר בעלמא ואין הכרח לאוקים במקורה.

לב) ועוד בגמ' עקר ממקומו וקבל פטור עמד וקבל חייב. לכאו' עמד וקבל לאו שיש בו בית קבול אלא תפסו בידו וא"כ בלא מעשה המקבל הא נפיל לארעא ועצרו ולפ"ז צ"ל החלוק מן עקר וקיבל דדעתו היה לעשות הנחה אחרת ולפ"ז דעתו שיעקור ויקבל חייב וכן בעקר וקיבל דעתו שיקבל, א"כ לפלוג ולתני בדידי' דעתו דיקבל חייב ואי לאו לא, ואפשר הא קמ"ל דסתם זורק דעתו אקבלה ולא אעקירה, אך צ"ב הא שפיר דעתו דיעקור לקבל אם יצטרך, וכן לפ"ז באומר כל מקום שתרצה תנוח יתחייב ולא משמע כ"כ.

לג) אמנם בספיקא דב' כחות באדם אחד כ' תוס' דלא עביד הנחה, וא"כ דעתו היתה לעקור ממקומו ולקלוט זריקתו, וכן משמע משלא כ' ונמלך. וכן בדעתו שיעקור חברו יפטר והטעם לא כמש"כ אלא דבעי' הנחה מכח הזורק ובפשטות צריך שיהא אותו פעולה ולא יניח ויעקור אותו אדם בב' פעולות, אך צ"ע דמעביר אין קשר בין הנחה לעקירה דכל צעד הוא החלטה חדשה וכמו שאמר בן עזאי א"כ מוכח דלדידן הגדר כל שעשה במעשה א' אף שאין פעולה א'.

לד) ולפ"ז בב' בנ"א דעקר וקבל מטעם ב' שעשאוה דהנחה על ידי השני וצ"ע וכי אתא לאשמועי' הא דינא, רק י"ל דמשמיעינו דמקרי דשני עשה הנחה אבל א"כ מאי קאמר לבאר ספיקא דב' כחות באדם א' לשני בני אדם דמי, הא שנים מטעם ב' שעשאוה וה"ל להסתפק אחר שידענו כי אלו ב' פעולות אי גם באדם א' יש פטור של ב' מעשים, ומ"מ עמד וקיבל מקרי מעשה א' דס"ס מכח ראשון הגיע והיה נעצר בגופו רק היה חוזר למטה ואיהו עצרו, אך לפ"ז בעצרו בידיו מעליו בלא עקירה לא יתחייב ולפו"ר פשטא דסוגיא דכל שלא עקר חייב.

לה) ובתוס' ה. ד"ה ה"מ כתבו דאפשר רק בהנחה בעי מקום ד', והוא הפך כל סוגיין דמהדרי' דרק בעקירה בעי. ודבריהם צריכים עיון כיון שהלוקח מכאן מרה"ר לקח וכדרך אמאי המניח שם לא יתחייב, וע"כ דלא אכפת לן צורת עקירה ואמאי.

ואולי י"ל כל הנחה כיון דמניח התם אחשבי' אבל עקירה אחר הניח (ואפי' הוא הניח מ"מ מעשה הוצאה אין מראה דרוצה דזה יהא מקומו) וכמש"כ חשובה לו דתליא באדם, וכ"ז בסתם שספק בזה דעת בני אדם אבל הניח היכא דודאי אין ראוי להנחה פטור.

לו) ה. מה לי הטעינו חברו מה לי הטעינו שמים, בתהרא"ש הק' לוקים בהעביר מיד ימינו ליד שמאלו והטעין עצמו ע"ג מקום ד' וכ"ת פשיטא הוא קמ"ל טובא דאע"ג דעקירתו ראשונה בפטור, וצע"ג עדין מה לי הטעינו שמים ועדין כהטעינו חברו בידו דמקרי מונח ואפי' עקר מיני' אחר חייב כמש"כ במתני' ולמה בעקר הוא גרע וודאי לא חשיב פעולה אחת.

לז) ותוס' ג: שכתבו לא בטלה עקירתו ראשונה לא ס"ל דיש דין בטול עקירה ראשונה רק כ"ז בלא נח דלא אכפת לן דמוסיף ועוקר כל הזמן עקירת גופו דעדין חייב על עקירה ראשונה, אבל עקירה הפוטרת אין שום דין לבטלה, וכש"כ כאן דלאו איהו עקר אלא הטעינוהו שמים.

לח) ובענין משנה ממקום למקום ונמלך ראיתי בחדושי רבינו עקיבא איגר יא. בהא דלא ישתה אדם ברה"י שהקשה כאן דעקר ע"מ לשתות הא ע"מ לפנות ונמלך להכניס אין חייב חטאת ואמאי גזרו עלה, ובפשטות היה אפ"ל שזו גזירה כללית דאם יתירו לשתות יבא להכניס ולשתות מראש (כמש"כ סי' י') ועוד י"ל דשותה תוך ג' ועקירתו מג' דחשיבא לקרקע סמיכתא ע"ד להוציא.

לט) והנה יל"ע בנוטל מן שולחן לצדו אי אמרי' לבוד לצדו דלבוד איכא בהשלמת מחצה או לחשוב כקרקע סמיכתא והוו ב' דיניס אחרים כנראה צז. וכמוכח קמאי בסוג' דכוורת ח.

מ) ורע"א בסוכה מב. גבי הא דאי אגבהי ללולב נפק בי' וחיוב שבת רק אח"כ לפיכך ל"ה טועה בדבר מצוה דפטור, הקשה מ"מ עקירתו טעות בדבר מצוה והא לא עקר וליפטר.

מא) ובעיקר מה דמצרכי' עקירה היה י"ל דשאני עקירה לבד דאפי' טעה בה ליחייב דכל צורך עקירה משום שאין הוצאה שלימה בלא"ה וכאן שפיר עביד דרך הוצאה וא"ל חיוב על העקירה ועל ההוצאה, ולכאו' אינו נסתר מהא דפרק הזורק קב. וצ"ע שם. ואולי י"ל עוד דטעה בדבר מצוה הא שוגג ככל שוגג רק כיון שבא לעשות מצוה אין אומרים לו הבא קרבן לכפר שלא הקפדת שלא יצא תחת ידך מכשול דס"ס לתקוני מכוין ונמצא מקלקל לכך כיון דחלק המעשה לא היה בכונת מצוה כל המעשה מתחייב דיצא מכשול בהוצאתו והכל מעשה א' וגם בלא מצוה לא נזהר בו.

מב) שבת ו. זרק כורת וכו'. במהרש"א כתב דתוס' מיאנו בפירש"י דפטור כורת משום שהוא זורק רשות דא"כ ה"נ כרמלית ומקום פטור לא יהא חיוב דמדאוריתא רשות אחרת היא, והגאון רע"א כתב דאף לפרוש תוס' ק' כנ"ל דא"כ זורק כרמלית ומק"פ יהא זורק לכרמלית ומק"פ.

מג) ול"נ פשוט ליישב דברי מהרש"א דלרש"י שפיר קשה דכל דבר שהוא רשות יפטר דזרק דבר החולק שם אבל לענין להפוך מקומו להיות כשם החפץ הנזרק היינו דוקא שיש בו חיוב אחר י"ל דהחיוב על הזריקה יהיה כרשות שמשתנית עכשיו.

מד) ובעיקר פלוגתא דרש"י ותוס', לכאורה אין טעם רש"י משום גדלו חלוק הוא מכל הוצאה דהא מכרמלית מקשה, וא"כ מה חלוק זורק רשות או חפץ, והיה אפשר לבאר דכיון שהוא רשות ולא בטל למקום הנחה וא"כ נמי כתוס' דמטלטל לרה"י אלא דלרש"י לא נראה לו כתוס' דיש מקור לפטרו מסברא דמקרי מטלטל לרה"י ממש רק יליף לי' ממשכן דשם היו מטלטלים לרה"ר ממש ולא כי האי שנשאר כעין רה"י.

מה) ובתו"י הקשה על רש"י דהא היו מוציאין ארון והמזבחות, וג"ל דודאי היו מוציאין רק לא היו זורקין ולכך נקט אביי זרק אע"פ דדרך לסחוב דבר גדול וה"ט לפי דמוציא חייב דודאי דרך הוא. אבל זה לא יתכן לביאור שכתבנו לעיל ברש"י, רק אם נפרש דפטור לפי שהוא דבר גדול ומגדלו הוא רשות בפנ"ע ולא מק"פ (ומק"פ אינו רשות וכן כרמלית מדאוריתא) וזה סימן שאין דרכו בזריקה.

מו) ובמאירי כ' די"א במעביר לא יפטר וכן כ' רא"ש, ואפ"ל הא דל"א גוד אחית דלא עצר, או דנימא דלא מיירי דין זרק כורת ודין כפאה על פיה באותו ענין.

מז) ומקשין מנא לן דזורק חייב, דהא לא היו זורקין במשכן, וק' לומר מסברא כיון דהוצאה מלאכה גרועה, וי"ל אי ילפי' זורק ממושיט, מושיט איכא בבעה"ב ועני (לפו"ר בגדר מושיט גם צ"ב דתמיד אגוד ברשות המושיט וכה"ג ליכא חיוב בשום מקום ולא מקרי ברשות). אבל האמת נראה דכל הא דילפי' זורק ממושיט היינו דוקא אחר דידעי' דזורק ראוי להתחייב דאל"כ מנ"ל למילף.

מח) ורע"א הקשה ארש"י מש"כ דהיו זורקין במשכן הא לקמן צו: מסקינן דאין מקור שהיו זורקין ומסקי' גמרא גמירי לה וא"כ הוא מהלכה ולא מעבודת המשכן, אבל דעת רש"י נצטרך לפרש דגמירי דהכי היה במשכן, ויש בזה טעם דקי"ל דכל המלאכות היו במשכן.

מט) ובחי' רשב"א פירש דעת ר"ח דהו"ל כבית שאין קרויו משלימו לעשרה דעל גגו מותר להשתמש וכגדוד ה' ומחצה ה' דמצטרפין, וכן הדפנות מצטרפין לשעור ד'. והראשונים הקשו עליו מעמוד וכו' עי' בדבריהם, ונראה ליישב כוונתו דכוורת אין דרך להניח עליה משא"כ האי עמוד לתשמיש קאי, ורשב"א הקשה ממחצלת ולכאו' מחצלת בלא"ה אין ראויה וכאלו סתום אם אין דרך תשמיש וכיון דכאלו סתום מה שייך לומר דהוא רה"י כיון דסתום הרי קרקע רה"ר סתומה ואינו רה"י דהוי כמו סתמה, והרי לא מיירי בחוליא דבמחצלת מפורש דבור, והנראה כיון דד' אמות הופכו לרשות היינו דדבר זה הוא נח לתשמיש בפנ"ע וקאי נמי אתשמיש תוכו וכיון שנוח נקרא רשות לעצמו ולא מתיחסים כאלו מלא רק רשות לחוד שהוא נפרד וגם נח לתשמיש. ובאבן העוזר שמה' ס"ב דן אם מצטרף. ונראה בעמוק י' ודאי מצטרף כדמוכח רשב"א וכמש"כ.

נ) ומדברי הראשונים שפרשו הא דפרק הזורק דמלאהו כולו ביתידות דמקרי ד' על ד' דחזי למינח מידי מתבאר דענין ד' הוא אם בטל לרשות כמ"ש סי' י' דהא השתא לא נייח, ומ"מ אפשר לדחוק דלא חלקו.

נא) ועי' ט"ז שמה' ב', ולא זכיתי להבין ראייתו מפרק הזורק בראשי מחצות כרה"י דדוקא כשיש כבר רה"י בלא"ה אז כארעא סמיכתא. דמה אכפת לי דיש רה"י ועולה לרקיע וכי לכן יזוז לצדו מעל המחצות וע"כ דכיון שזה רה"י אף מחצות מקרי רה"י וא"כ תלוי בספק אם כה"ג מקרי רה"י.

נב) שבת צא. הוציא גרוגרת לזריעה ונמלך עליה לאכילה וכו', מהו דתימא בעי עקירה והנחה בחדא מחשבה, יל"ע מוציא חלב וחבצו ונהיה גבינה דהוי בב' תכליות, וגרע מכאן (ואין שייך לומר זוהי הנחתן, דהיינו רק בתוך האדם כשאין שום שמוש אח"כ) דאף נשתנה החפץ. ובאמת צ"ב הס"ד דבעי חדא מחשבה, דהרי תכלית ההוצאה דעכשיו לא נפ"מ, דא"צ להוציא לזריעה וסגי במצניע בעלמא, וא"כ החשיבות תמיד נמצאת בחפץ, וכי ס"ד דהוא ב' מעשים שנשתנה תמיד חשיבותו.

נג) ובבעיא קמא דרבא מתבאר דכל הטעם לחייבו הוא משום דאילו שתיק מיחייב, וצריך באור מה נפ"מ בזה והיאך מחשיב מעשהו למעשה נצרך עי"ז, וצריך לומר דבמגבן חלב באמת פטור דאין איסור טלטול בב' חפצים, וכל מה שנקרא חפץ א' רק משום דמחשבה ראשונה מחייבת הכל או מחשבה שניה, וזיל הכא זיל הכא לאו ספק, אלא דשניהם קיימים ואפשר להתייחס לכל אחד. ובאמת הספק אם סגי בא' או"ד צריך דבתרויהו יהא חשוב. אבל ודאי אמרי' אלו אשתיק ומתיחסים לזריעה והשאלה אם א' מספיק. (ויש צד לומר דודאי א' מספיק והשאלה אם אמרי' אלו אשתיס לומר דיש כאן חשיבות של זריעה).

נד) אבל א"כ צ"ע מה צריך תפיחתה. וע"כ דודאי אם מוציא דבר שאין לו תכלית קלקל, רק השתא כיון שאין קלקול שייך

להתייחס לומר דחשיבות דזריעה יש אמעשה שהוציא דבר ראוי לזריעה מתחלת מעשה עד סופו, ואל תאמר שהיה קלקול כי אף שבסוף חשב על דבר אחר הא היה שעור אף לדבר אחר. וספק שני נמי מבואר אם שייך להתיחס אף מן הסוף, וענין דחוי לא משמע משום חלוק מלאכה וע״ע, וי״ל דכיון דעיקר הוצאה הוא התכלית מכאן לכאן ע״ז חייב ומעשהו הא לא הפסיק הרי כהולך דרך מק״פ דחייב, ואע״פ דלא דמי וכאן ספק הוא דאין זה כקופץ, וכשנמוק אפ״ל כאלו מונח.

נה) וע״ש בתו׳ ד״ה או דתמהו דאף אי בתר השתא אזלינן תיבעי ליה אי הוי דיחוי אגל שבת או לא, דהא כשנתקה נדחית. אמנם אפשר לאוקמי בנמלך קודם שנתקה רק דאמרו קודם מצב החפץ ואח״ז מה דעתו, ואולי משמע להו דלהכי נמלך משום דנתקה. ומ״מ שייך למיבעי כמ״ש.

נו) עוד בעי רבא שם זרק כזית תרומה לבית טמא, ומהא מוכח דפחות מכשעור לאו משום שאין דרך להוציא, דלטמא תרומה ג״כ אין דרך, רק דעביד מידי. והנה בעי ב׳ עניינים כאן הא׳ שנהיה ראוי לטמא והב׳ שיהיה נטמא דמשלים לשעור טומאה פטור וכן זורק שתם לבית טמא פטור אפי׳ נטמא (כגון אם יש דבר מק״ט דשעור הוצאה יותר משעור טומאה ועי׳ להלן קכג. והרי אין זה תקון רק דאהנו מעשיו. ולריך טעם בכ״ז).

נז) כ׳ תו׳ מנחות נד. בשר זקנה שבהיה בו כשיעור ונמק, דכל היכא דמעיקרא לא הוה ביה והשתא אית ביה מדרבנן. תימה דבהמלניע לא. בעי רבא הוציא חצי גרוגרת לזריעה ותפחה ונמלך עליה לאכילה מהו, מאי קמבע״ל הא כיון דאילו לא תפחה ונמלך עליה לאכילה פטור, דליכא שיעורא בשעת הנחה. ומשום דתפחה לא מחייב טפי דהא אפי׳ עבד עקירה והנחה בחדא מתשבה אפי׳ לבתר דתפחה פטור, דלכמות שהן משערי מדאוריתא. אמנם יש לומר דהוצאה בדרך להלניע ודעת בנ״א תלי.

נח) לו: הוצאה אב הכנסה תולדה, ולר״א דמחייב על אב במקום תולדה אמאי קרי ליה אב ואמאי קרי ליה תולדה, הך דהוה במשכן חשיבא קרי ליה אב הך דלא הוה במשכן לא חשיבא לא קרי ליה אב. ויש ג׳ גירסאות אם התולדות היו במשכן או לאו. ומ״מ בודאי לקבוע שיש חילוק תלוי בסברא, ועי׳ לעיל לב. דס״ד בן הוגל שהוציא משא על ראשו חייב שכן בני עירו עושין כן ומסקי׳ בטלה דעתו, ולכאו׳ הלא במתני׳ קתני המוציא בין בימינו בין בשמאלו וכו׳ חייב שכן משא בני קהת. ולמה לריך לבטלה דעתו, הלא לא היה במשכן. ובע״כ דהכל תלוי בחשיבות ומסברא האם דומה למה שהיה במשכן וחשוב כמותו. עי׳ לעיל סי׳ י׳ סק״ו והלאה.

נט) והנה אמרו שם דזריקה תולדה דהעברה, וכן הכנסה הויא תולדה. וראיתי להרב תוספות חיים ו׳ ח׳ שכ׳ דהכנסה דזריקה הויא תולדה דתולדה. ולענ״ד אין הכרח לחלק בו, אלא איסור הכנסה נולד מהוצאה, וזריקה מהעברה אבל עדיין אין הוא אלא תולדה.

ס) ועיקר הענין של תולדה אינו אלא סברא בחילוק המלאכה, דאינו סוג אחר של מלאכה ולכן כיון שמתשיבין אותו מלאכה אחת עם האב בע״כ הוא תולדה שלו, וכיון שהוא פחות חשוב ועיקרי ממנו במטרה זו חשיב רק תולדה. אבל אין הוא פחות מלאכה. דבאמת נראה דאין בשבת לט׳ איסורים אלא רק איסור אחד והוא איסור מלאכה, וכל ענין לט׳ מלאכות הוא רק לחלק ביניהם איזו מלאכה זו. וגפ״מ בהתראה או בעושה ב׳ וכדו׳.

סא) על כן לא שייך לחייב מעשה אחד משום ב׳ תכליות שהם מלאכות מקבילות, אע״כ הוא צירוף שבא בדרך מקרה. וכך מבואר גם בסוג׳ קב: בחיובא דבונה ומכה בפטיש, דמסתת רב אמר משום בונה שמואל אמר משום מכה בפטיש, וכן אפליגו בעייל שופתא בקופיצא דמרא ועושה נקב בגול של תרנגולין. והנה מלאכת בונה היא כל תקון אפי׳ חלון או השוואת הרצפה וכן כל שהוא חיבור כגון מגבן ואף בכלים הסכימו הראשונים שיש בזין גמור. ואע״כ כל מכה בפטיש הוי נמי בונה דמה לי שהוא תקון אחרון הא מ״מ תיקון. ובע״כ שהם בחמת איסור אחד, אלא שעל תיקון אחרון יש שם מכה בפטיש, ונתנו לו שם אחר. אבל אי״א שמלאכה אחת תהי׳ ב׳ מלאכות.

סב) והוא הדין כותב ומובע, שלריך לקבוע הגבול ביניהם במצייר על ידי צביעה וכדו׳, אבל אי אפשר שיהיה שייהם כי הם ב׳ שמות של סוגים שונים לאותו תכלית. וכן אליבא דאמת אין חלוק בתכלית חופה הלחם שהקשה את הלחם לבין מגבן שהקשה החלב רק סדורא דפת כולל חופה ולא מגבן, וכן אורג הו״ל לחיובי׳ משום בונה וקליעת שערות חשבי׳ בונה, אלא שיערו חכמים שכל שאר תיקונים בעצם החפץ מקרו בונה. ולפיכך תליא פלוגתא דרב ושמואל קב: בפלוגתא א׳ ולא דפליגו בב׳ פלוגתות אם דמי לבונה ועוד אי דמי למכ״ב ואירע שכל א׳ מחייב רק משום מלאכה אחת, אלא דודאי יכול הוא להיות גמר מלאכה רק כיון דיש פה תקון, דעת רב שיוכל להיות משום בונה וממילא א״א לומר שהוא מכה בפטיש דהא לשייהם אותו תוכן ול״ש לחייב פעמיים משום תקון. (ועי׳ חזו״א בכורות כא׳ ז׳ ״בתולש מבע״ח כיון דחלקה התורה גוזז מקולר הרי נכלל כל תולש מבע״ח בגוזז ונתמעט מקולר״, וברמב״ן שבת עד: ״חדא תולדה לב׳ אבות ליכא לעולם״).

סג) וזו סברת החזו״א לחייב החשמל משום מלאכה, דסברא הוא דחשיב מלאכה כיון שיוצר כח חדש ועל ידיו מתקיימת כל מלאכת עבודה של ימי החול, דהמלאכה אין עניינה רק הילירה, אלא שעל ידיה יכול לעשות מלאכת האדם, ומעמר או לד אינו יוצר דבר חדש אלא רק טורח בהזמנתו, וגם בורר נאסר רק אם לאוצר, אבל לאכילה אף שהתולאה שוה והמאתן שוה מותר. ובחזו״א סא׳ ״עובדא ועמל מלאכה״, וברמב״ן דרשת ר״ה שלא לעשות שום פעולה כמ״ש בקרא ״מלאכת עבודה״. ומכל המלאכות שחילקו חכמים היה נראה לרבינו קרוב לבונה, אבל עיקר הסברא היא שהוא מלאכה, וזה לכאו׳ ברור.

סד) ורחיה למש״כ לעיל דאין מלאכה אלא א׳, משבת קלא. דמשמר דמי לפירש״י לבורר ולמרקד יחד ויכול להתרות משום זה או זה ואעפ״כ אין לד לחייבו שניים אפי׳ דדמי לתרוייהו דעניינם אחד וא״א להתחייב פעמיים על הפרדת האוכל והספק לאיזה חלק מן החלוקה ידמה. וגם שם הספק הוא אם משום זה או זה אבל בודאי לא משום שניהם.

סה) והמנ״ח במוסך השבת כז׳ כתב דחייב ב׳ משום מכה בפטיש ובונה, אמנם בתוס׳ עד: דהקשו ליהוי בונה, משמע דא״כ לא יהא מכה בפטיש. ובאמת בגמ׳ מוכרח דלמ״ד מסתת משום מכה בפטיש לאו משום בונה דפריך קג. אשמואל מקודם כ״ש דל״ש בונה אלמא סברת שמואל לומר מכה בפטיש משום דלא שייך בונה. ובפני יהושע פירש דלתרוייהו שייך גם לבונה וגם למכ״ב רק פליגו בדבר שתחלתו וגמרו באין כאחד היי מיניהו עדיף לחייב אבל שניהם יחד ודאי לא, וקשה מן הגמ׳ כנ״ל. ועו״ק דקאמר הטעם דשמואל דאין דרך בנין כמש״כ הגמ׳ בגריכותא דאימא מודה רב לשמואל דאין דרך בנין, וכן יש להקשות בלא״ה מאי קאמר אימא מודה לי׳ לשמואל ומשמע כי לאו בונה ממילא מכה בפטיש הוא. ואי נימא דטעמי׳ דרב דכיון דשייך בנין ל״א מכה בפטיש הוא מבואר, וכן בתוס׳ גבי נקב בגול מוכח דלא כהפנ״י שכתבו דלא חשיב לי׳ שמואל בונה דאין עשוי להכנים ולהוציא. וכן בגמ׳ דאי הוי דרך בנין ס״ד מודה שמואל לרב אלמא אף לשמואל מה דלא שייך בונה הוא מטעמא דלאו דרך, וגם אי הוי דרך בנין מבואר דיודה לרב ולא יחלוק עליו משום מכ״ב.

סו) והרמב״ן שם כתב דכל תוקע חייב משום בונה ולא כפרש״י משום מכה בפטיש, ולא נחית כלל לדון מסברא אי הוי מכה בפטיש אי לא רק נראה מדבריו דכיון דשייך בזה בנין שוב אינו מכ״ב, ואם מלשון גמ׳ דק דהוא בונה לבד הו״ל לפרש למה ל״ש כאן מכה בפטיש. וכן בר״ח כאן איתא דחייב א׳. ועי׳ בגמ׳ קב:

בשלמא לרב מחזי כמאן דחר חור לבנינא, וצריך פי׳ מאי ׳מחזי׳, ולמ״ש ר״ל דקביעת האב אי הוי בונה דמחזי כבנין וע״כ הוא נכלל בסדורא דבנין.

סז) ירושלמי, ר״י ור״ל עבדון לט׳ תולדות לכל אב ואב ומה שלא מצאו לו אב חייבו משום מכ״ב מבואר דאם היו מוצאין לא היה זה משום מכה בפטיש, עוד מבואר כי כל מה שהוא תקון החפץ ואינו בסדורא דמלאכות ואף בונה אינו הרי הוא מכה בפטיש.

סח) עוד בירושלמי גבי אתתא דארגה כו׳ כשחותכת נימין מחתך כשגומרת מכה בפטיש, ונראה דאי חתכה חדא מחייבא רק משום מכ״ב וכ״מ פשטות הגמ׳ דידן דמשיר נימין משום מכ״ב ולא משום מחתך, ויל״ע אם חיבת על מכ״ב בזמן שמחתכת או שאין כונת הירושלמי בציור זה, או נאמר דרק בונה ומכה בפטיש לא שיכו יחד אבל מחתך ומכה בפטיש שייכו אע״פ דגם מחתך הוא סוג תקון. ובמאירי עה: משמע דשייך בונה ומכ״ב יחד, ואלו במאירי אח״כ צר צורה הוי מכה בפטיש הואיל ואין הכלי צריך לה, ויש לתמוה ואי כלי צריך לה מאי הא נמי הוי מכה בפטיש דס״ס גמר. ואפ״ל דאי צריך פטור בתחלתה, אבל אין נראה כן בלשונו שכ׳ זה רק אח״כ. ופי׳ הירא״ים [עמוד ז׳ אסורים לשמים] ק׳ מאד, דר״ל דלאו דוקא בונה רק לאו מכ״ב אלא פטור ואלו בשאר מקרים ודאי חייב משום בונה וכדמוכח בגמ׳ ומאי קאמר מהו דתימא אין דרך בנין, אבל הא ס״ל דאין חיוב אבונה ומכ״ב גם יחד.

סט) אמנם בפלוגתא קמיתא דרב ושמואל אי מסתת בונה או מכה בפטיש, הנה לכאורה מכה בפטיש רק באחרון ובונה בכל שהוא, ויהא מזה מוכרח דאף מכה בפטיש כל שאין הבנין צריך לו אפי׳ באמצע הוי מכה בפטיש וכהמאירי. אך בהא דפשוט לכ״ע דהמוסיף כל שהוא אבנין חייב (עי׳ מ״ב שלו׳ יז׳) לכאו׳ במתני׳ לא כתיב, דפרושא דכמה יבנה ויהא חייב היינו שהבנין כל שהוא וזה באור ״הבונה כ״ש״ ולא שהבניה כל שהוא בבנין גדול, ולזה צריך למילף מן המשכן דאף בנין קטן הוי בנין, דודאי שעור א״צ למילף מהתם. וגם מנ״ל להגמ׳ דחיב בבונה בנין שהוא כ״ש אי לאו דהיינו פרושא דמתני׳ וא״א ללמדו שחיב מן בניה כ״ש. א״כ לקושטא דמילתא מנא לן להלכתא דחיב אמוסיף כ״ש בבנין ודלמא שעורא אית לה, וכן בחרישה. אכן מסברא עדיף מכל חזי לאצטרופי דכאן הא מצטרף ועומד וחבור לבנין שלם.

ע) מיהו יל״ע בהני ג׳ פרושים המובאים בגמ׳ ללמוד בנין כ״ש מן המשכן, דלמ״ד שכן דרך לחפור כ״ש מנא לן דאף דרך לבנות כ״ש כגון פטפוטי כירה דהא ס״ל דאין דרך לעשות כן. וכן כדפריך דהא משתכי א״כ אין דרך להצניע מתכות כה״ג א״כ מנ״ל לחיב בכל סוג בנין שהוא כ״ש, וכמו״כ יקשה לפרש לישנא דמתני׳ בונה כ״ש היינו חופר כ״ש (והאי כל שהוא שכן עני כו׳ נראה דמ״מ איכא שעורא כדי הצנעת פרוטה). ומה שדוקא כאן יש צורך בילפותא מן המשכן כתבו תוס׳ דליכא סברא דחייב, ולא ברירא אי דרכו של עני למה יפטר, וכל שאר שעורין נמי אדרכו של עני סמיכי כגון הוצאה. אמנם תימה יותר מה אכפ״ל דאין עניות במקום עשירות הא אין זה מחלק דמה אכפת לן סבה צדדית שהיה שם וכמו שמבונה בעלמא ילפי׳ כל דרך בנין ג״ז דרך, וכן צו: גבי קרשים יש דעות דלא היו זורקין הקרשים מפני קדושתם וכן בגמ׳ שם דלא היו זורקין משום קרא דיהיה לכל אחד כליו, וק׳ כנ״ל דמה סברא לחלק בסבה פרטית שהי׳ במשכן. ונראה דזה גופא הילפותא מן המשכן, דהנה נאסרה כל מלאכת עבודה ואנא ידענא דכל מידי אסור רק נאסרה בדרגא גבוהה של מלאכה ודרך התעסקות בה ממש ומן המשכן ילפי׳ דפחות מזה פטור וכל דל״ה במשכן לא חייבה עליו תורה ודוקא בצורה חשובה כמו שהיו עבדי במשכן מלאכת מחשבת ולא ככל דרך עני, או דעל מאי דהוה במשכן הסכים קרא דהוי מספיק דרגא גבוהה ופחות מזה לא ידעי׳.

מבוי למסכת עירובין (סי׳ יב׳ - סי׳ לו׳)

כל הכתוב כאן בעניני עירובין. אינו אלא מבוי למסכת עירובין. לכנום בו בשערי העיון. אבל לא בעיון המספיק ובודאי לא להלכה מפתח מפורט להלן עמ׳ תקלג

סי׳ יב׳ - תיקון מבואות

א) תקנו חכמים שלא יטלטלו ברה״י וממנה לאחרות, ללא תיקון המתאים לכל מין ממיני הרשויות (ויש שלא יועיל תיקון להוציא ממנה לאחרות, כמו קרפף שלא הוקף לדירה). ותקנו הכשרים שונים למבוי ולחצר, וההבדל ביניהם הוא לפי תשמישם, שלכל א׳ מהם תשמיש אחר. ובערובין יב: הוזכר דמבוי בתים וחצרות פתוחין לתוכו, וכן מבוי ארכו יתר על רחבו. וכ׳ הרשב״א בעבוה״ק ובתשו׳ דטעם הדבר כיון דחצר עשויה לתשמיש הצנע הצריכו בה היכר יותר, והיינו דכל מקום צריך סגירה לפי ענינו.

ב) אבל ה״ר יהונתן המובא בב״י כ׳ דבעי׳ שיצטרכו שיתוף וערוב, ולהכי צריך בתים וחצרות פתוחים, ורק בכה״ג התירו בלחי, ואפ״ל דבריו גם משום דאיידי שצריך ב׳ תקונים א״צ כ״כ היכר. הרי נתנו ב׳ סימנים למבוי והיפוכם בחצר, ויש לעמוד על המחקר איזהו העיקר, ונפ״מ אם יהיה דומה בא׳ לזה ובא׳ לזה אם יהיה דינו כמבוי או כחצר.

ג) ובלשון הגמ׳ יב: ״מבוי שארכו כרחבו אינו ניתר בלחי משהו״, מבואר דלאכפ״ל שבתים וחצרות פתוחין לתוכו, ויהיה דינו כחצר. ובהמשך הגמ׳ ״אי ארכה יתר על רחבה ה״ל מבוי״, ג״כ נר׳ להדיא אפי׳ אין בתים וחצרות פתוחין לה הויא לה מבוי, דהא בחצר אייריגן. לכן כתבו התוס׳ דבחצר כיון שהיא פנימית א״צ בתים וחצרות פתוחין לתוכו.

ד) ואהא דאמרינן שם אינו ניתר בלחי משהו, וכן אינו ניתר בקורה, א״ר זירא כמה מכוונן שמעתיהו דסבי, ונראה שר״ל דלא תימא שהוא איזה דין בלחי שאינו יכול להתיר יותר מדופן האורך שקבוע בה, או דין בקורה, אלא שניהם מכונים לדין אחד שבכה״ג אין זה מבוי כלל אלא חצר. ולגי׳ רי״ף ורא״ש בהמשך דאמר ר״נ נקיטינן (ולא א״ר נחמן) משמע שמביא זה לסיוע דמכוונן כו׳, ואולי הכוונה כמה מכוונן דבריהם שודאי עמדו על דעת רבם דר׳ נחמן כבר אמר כן. (ואין זה רק דברי ר׳ נחמן, אלא דבר ישן ומקובל קאמר דהא שמואל תמיה וכמה הוא ארכו יתר ברחבו, ואולי שמואל אמימרא דרב שהובא מתחלה קמתמה. ולגי׳ הרי״ף צ״ל דהקו׳ דר׳ זירא עד דלא מסיק מפרש כבכל דוכתא, ואולי מחמת זה מחקו הגי׳ דא״ר נחמן שנר׳ אין מובן. או דנימא דהרי״ף הוא דחברי׳ כיון דשוו).

ה) והתו׳ ה: כתבו דחצר ומבוי שוין דכשמרובע כו׳, ולדבריהם כאן לכאו׳ יקשה לפרוך עדיין מה לחצר הקרובה לרה״ר דאין ניתרת בלחי וקורה בארכה יתר על רחבה, ומבוי כה״ג ניתר, וכ״נ שמתקשה בחזו״א. אבל האמת נראה דלא קשיא, דהא חצר זו הקרובה אין ניתרת בלו״ק משום דמקרי אין בתים וחצרות פתוחין, וכל מבוי שאין בתים וחצרות פתוחין אין ניתר במבוי, דתנאי הוא בלחי וקורה אבל חצר ומבוי שוין.

ו) אמנם חדוש זה שנת׳ אות ג׳ אינו מתבאר לכאורה בסברות הנ״ל, לא מבעי לה״ר יהונתן דודאי הדין אינו אמת דבהאי חצר א״צ שתוף אלא ערוב, אלא אף להרשב״א. אם החומרא דפס משום שהוא פנימי וצנוע, הכא שהוא פנימי וצנוע אינו סבה להקל עליו שלא יצטרך עוד דיורים ויותר בלחי. ואפ״ל דסברת התוס׳ הוא משום דלחי הוי קולא של חכמים כמ״ש ה: ולא הקילו כ״כ במקום שקרוב לרה״ר, אבל ברחוק מרה״ר יש יותר אפשרות להקל.

ז) אמנם יש להתבונן בין להרשב״א בין להתוס׳ דמ״מ אמאי הצריכו בתים וחצרות להיתר זה של מבוי, ובפשוטו י״ל

---

*) בכ״מ שמוזכר חזו״א בסתם לפי דפי המסכת, הוא לפי ס׳ חזו״א על הדף, שיש בו במס׳ ערובין הרבה מכת״י ואינו בס׳ חזו״א הנדפסים.